DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)
den 21 september 2006 *

I mål C-167/04 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i domstolens stadga, som ingavs den 5 april 2004,

JCB Service, företrätt av E. Morgan de Rivery och E. Friedel, avocats,

klagande,

i vilket den andra parten är:

Europeiska gemenskapernas kommission, företrädd av A. Whelan, i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

* Rättegångsspråk: engelska.

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C.W.A. Timmermans samt domarna J. Makarczyk, R. Silva de Lapuerta, P. Kūris och G. Arestis (referent),

generaladvokat: F.G. Jacobs,
justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 19 oktober 2005,

och efter att den 15 december 2005 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 JCB Service har yrkat att domstolen helt eller delvis skall upphäva den dom som meddelades av Europeiska gemenskapernas förstainstansrätt den 13 januari 2004 i mål T-67/01, JCB Service mot kommissionen (REG 2004, s. II-49) (nedan kallad den överklagade domen). Genom denna dom biföll förstainstansrätten delvis företagets talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut 2002/190/EG av den 21 december 2000 om ett förfarande enligt artikel 81 i EG-fördraget (ärende COMP. F.1/35.918 — JCB) (EGT L 69, 2002, s. 1) (nedan kallat det ifrågasatta beslutet).

Tillämpliga bestämmelser

2 I artikel 2 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av fördragets artiklar [81] och [82] (EGT 1962, 13, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8) (nedan kallad förordning nr 17), föreskrivs att Europeiska gemenskapernas kommission efter ansökan av berörda företag eller företagssammanslutningar kan fastslå att det på grundval av de omständigheter som kommit till dess kännedom inte finns anledning för den att ingripa med stöd av fördragets artikel 81.1 EG eller artikel 82 EG mot ett avtal, beslut eller förfarande.

3 Om kommissionen konstaterar, efter ansökan eller på eget initiativ, en överträdelse av bestämmelserna i fördragets artikel 81 EG eller artikel 82 EG, kan den enligt artikel 3.1 i nämnda förordning ålägga de berörda företagen att upphöra med överträdelsen.

4 I artikel 4.1 i förordning nr 17 föreskrivs att sådana avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i artikel 81.1 första meningen EG, som har tillkommit efter det att denna förordning har trätt i kraft och beträffande vilka parterna önskar åberopa bestämmelserna i artikel 81.3, skall anmälas till kommissionen.

5 I artikel 4.1 och 4.2 i kommissionens förordning nr 27 av den 3 maj 1962, första tillämpningsförordningen till rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962 (Form, innehåll och övriga detaljer beträffande ansökningar och anmälningar) (EGT 1962, 35, s. 1118; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 14), i dess lydelse enligt kommissionens förordning (EEG) nr 1133/68 av den 26 juli 1968 (EGT L 189, s. 1) (nedan kallad förordning nr 27), föreskrivs att ansökningar enligt artikel 2 i förordning nr 17 som avser artikel 81.1 EG och anmälningar enligt artikel 4 i nämnda förordning skall inlämnas på formulär A/B och skall innehålla de uppgifter som begärs i formulären.

6 I artikel 15 i förordning nr 17 föreskrivs följande angående böter:

"...

2. Kommissionen får ålägga företag och företagssammanslutningar böter om lägst ettusen och högst en miljon beräkningsenheter, eller ett högre belopp som dock inte får överstiga tio procent av föregående räkenskapsårs omsättning för varje företag som har deltagit i överträdelsen genom att uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) överträda bestämmelserna i fördragets artikel [81].1 eller artikel [82], eller

b) åsidosätta ett åläggande som har beslutats med stöd av artikel 8.1.

När bötesbeloppet fastställs skall hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått.

...

5. Böter enligt punkt 2 a får inte åläggas för åtgärder

a) som har vidtagits efter anmälan till kommissionen och före dess beslut om tillämpning av fördragets artikel [81].3, förutsatt att åtgärderna ligger inom ramen för den verksamhet som har beskrivits i anmälan ..."

7 I kommissionens meddelande av den 14 januari 1998, "Riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 15.2 i förordning nr 17 och artikel 65.5 i EKSG-fördraget" (EGT C 9, s. 3) (nedan kallade riktlinjerna), föreskrivs bland annat följande:

"De principer som anges i dessa riktlinjer bör göra det möjligt att säkerställa öppenheten och objektiviteten i kommissionens beslut, både i förhållande till företagen och i förhållande till EG-domstolen, samtidigt som de bekräftar det utrymme för skönsmässig bedömning som lagstiftaren har givit kommissionen för att fastställa böter på upp till 10% av företagens totala omsättning. Detta utrymme bör emellertid utgöra ett led i en sammanhängande och icke diskriminerande politik som är anpassad efter de mål som eftersträvas vid bekämpningen av överträdelser av konkurrensreglerna.

Den nya metod som används för att fastställa bötesbeloppet kommer hädanefter att följa nedanstående schema. Detta bygger på ett grundbelopp som kan ökas för att beakta försvårande omständigheter och minskas för att beakta förmildrande omständigheter."

8 Enligt punkt 1 i riktlinjerna fastställs böternas grundbelopp på grundval av överträdelsens allvar och varaktighet. Dessa är de enda kriterier som anges i artikel 15.2 i förordning nr 17.

9 Vid bedömningen av överträdelsens allvar skall man enligt riktlinjerna beakta överträdelsens art, dess konkreta påverkan på marknaden, om den är mätbar, och omfattningen av den relevanta geografiska marknaden.

10 I punkt 1 A i riktlinjerna görs en åtskillnad mellan mindre allvarliga överträdelser, allvarliga överträdelser och mycket allvarliga överträdelser. I fråga om mycket allvarliga överträdelser anges i nämnda punkt att det oftast rör sig om horisontella begränsningar såsom "priskarteller" och karteller för uppdelning av marknader eller andra förfaranden som hindrar den inre marknadens funktion, såsom till exempel förfaranden som syftar till att avskärma de nationella marknaderna eller missbruk av dominerande ställning av företag med monopolliknande ställning.

11 Med avseende på överträdelsens varaktighet görs i punkt 1 B en åtskillnad mellan överträdelser med kort varaktighet — normalt kortare än ett år — vilka inte medför en höjning av böternas grundbelopp och överträdelser med medellång varaktighet — normalt ett till fem år — och överträdelser med lång varaktighet — normalt längre än fem år –beträffande vilka tilläggsbeloppet för varje år kan fastställas till 10 procent av det belopp som fastställts för överträdelsens allvar.

12 I punkt 2 i riktlinjerna föreskrivs att grundbeloppet kan ökas vid särskilda försvårande omständigheter som till exempel att ett företag har vidtagit bestraffningsåtgärder mot andra företag i syfte att få dem att "respektera" de olagliga förfarandena. I punkt 3 i riktlinjerna föreskrivs även en möjlighet att minska böternas grundbelopp vid förmildrande omständigheter.

Bakgrund till målet

13 JCB Service är ett engelskt bolag som ägs av företaget Transmissions and Engineering Services Netherlands BV. JCB Service äger i sin tur och har direkt eller indirekt kontroll över de företag som ingår i JCB-koncernen, vilken består av 28 företag, däribland JC Bamford Excavators, JCB Sales, JCB SA, JCB Germany och JCB Spain. JCB-koncernen tillverkar och saluför byggmaskiner, schakt- och byggutrustning, jordbruksmaskiner samt reservdelar till dessa produkter.

14 JCB-koncernens säljorganisation organiseras landsvis genom ett dotterbolag i varje medlemsstat (Förbundsrepubliken Tyskland, Konungariket Belgien, Konungariket Spanien, Republiken Frankrike, Konungariket Nederländerna och Republiken Italien) eller genom en importör med ensamrätt.

15 På formulär A/B, som fastställts i enlighet med förordning nr 27, anmälde två av JCB-koncernens företag (JC Bamford Excavators och JCB Sales) i juni 1973 flera standarddistributionsavtal, vilka skulle slutas med de viktigaste distributörerna eller återförsäljarna som var kopplade till koncernen. Dessa avtal berörde den gemensamma marknadens medlemsstater, förutom Republiken Frankrike. Företag inom JCB-koncernen anmälde även avtal som skulle tillämpas i länder som därefter blivit medlemmar i Europeiska unionen, nämligen Konungariket Sverige, Republiken Finland, Konungariket Spanien, Republiken Portugal, Republiken Österrike och Republiken Grekland, eller i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), det vill säga Republiken Island och Konungariket Norge.

16 Avtalen registrerades av kommissionens tjänstemän den 30 juni 1973

17 Kommissionens generaldirektorat (GD) "Konkurrens" påpekade för JCB Sales, i en skrivelse av den 27 oktober 1975, att de anmälda avtalen innehöll ett flertal begränsningar som stred mot bestämmelserna i artikel 81 EG och begärde att avtalen skulle ändras. Kommissionen riktade huvudsakligen sin uppmärksamhet på de avtal som berörde den gemensamma marknaden och angav vad gällde de övriga avtalen att de inte tycktes ha någon påverkan på handeln mellan medlemsstaterna.

18 Vid ett möte den 18 december 1975 mellan företrädare för GD "Konkurrens" och JCB Service uppvisade företaget ändrade versioner av de avtal som rörde Förenade

konungariket Storbritannien och Nordirland och andra länder som vid den aktuella tidpunkten var medlemmar av den gemensamma marknaden, förutom Republiken Frankrike.

19 Kommissionen bekräftade i en skrivelse av den 13 januari 1976 att den mottagit dessa nya versioner och angav för JCB Sales att vissa av de tidigare utpekade otillåtna avtalsvillkoren hade korrigerats medan andra kvarstod. Kommissionen begärde dessutom klargöranden i fråga om ett flertal avtalsklausuler.

20 JCB Sales besvarade denna begäran genom skrivelse av den 11 mars 1976, i vilken företaget lämnade detaljerad information om de, enligt vad kommissionen hade påstått i sin skrivelse av den 13 januari 1976, kvarstående otillåtna villkoren.

21 Vid ett möte den 18 mars 1976 lämnade JCB Service vidare vissa ytterligare upplysningar till kommissionen men ingav inte någon ny version av de ifrågavarande avtalen.

22 Samma dag ingav JCB Service även en kopia av ett avtal som slutits med företagets franska dotterbolag JCB SA och som liknade de tidigare anmälda avtalen.

23 Därefter hände ingenting i ärendet rörande JCB-koncernens anmälan förrän den 6 mars 1980 då JCB Sales tillställde kommissionen det standardavtal som slutits med distributörer etablerade i Förenade kungariket. Detta avtal ersatte de avtal som hade anmälts år 1973 och år 1975, vilka hade löpt ut. Enligt JCB Sales innehöll det nya avtalet endast smärre förändringar.

24 Genom skrivelse av den 29 december 1995 tillställde JCB Sales kommissionen ett nytt standardavtal som slutits med distributörer i Förenade kungariket och som skulle ersätta det avtal som anmälts år 1980.

25 De två ovannämnda avtalen anmäldes inte till kommissionen med användning av formulär A/B och kommissionen vidtog inte några åtgärder till följd av att de insänts.

26 I en dom meddelad den 11 december 1995 avvisade Tribunal de commerce de Paris (Frankrike) delvis en talan om illojal konkurrens som hade väckts den 28 november 1990 av JCB Services dotterbolag i Frankrike, JCB SA, som förklarade sig ha ensamrätt avseende import av JCB-produkter i Frankrike, mot företaget Central Parts SA (nedan kallat Central Parts), vilket införskaffade JCB-reservdelar i Förenade kungariket för återförsäljning i Frankrike. JCB SA hade anklagat Central Parts för att utan tillåtelse ha använt JCB:s logotyp och benämningen "auktoriserad distributör". Detta avgörande upphävdes senare genom dom av Cour d'appel de Paris (Frankrike) av den 8 april 1998, i vilken det slogs fast att Central Parts hade gjort sig skyldigt till illojal konkurrens gentemot JCB SA.

27 Den 15 februari 1996 ingav Central Parts ett klagomål till kommissionen avseende de affärsmetoder som företaget JCB Storbritannien tillämpade i fråga om distributionen av dess produkter.

28 För att kontrollera och komplettera den information som stod till dess förfogande utförde kommissionen i enlighet med artikel 14.3 i förordning nr 17 en inspektion hos JCB Service, hos det franska dotterbolaget JCB SA och hos två av dess officiella distributörer i Förenade kungariket, nämligen Gunn JCB Ltd i Altrincham och Watling JCB Ltd i Leicester.

29 Kommissionen sände den 24 mars 1998 ett första meddelande om invändningar till JC Bamford Excavators, i vilket betydelsen av den anmälan som hade gjorts år 1973 inte utreddes, vilket det berörda företaget påpekade såväl den 6 juli 1998 i det skriftliga yttrande det då ingav som svar på meddelandet om invändningar, som vid kommissionens tjänstemäns förhör den 16 oktober 1998.

30 Ett andra meddelande om invändningar, i vilket anmälan av år 1973 beaktades, sändes den 30 juli 1999 till JCB Service. JC Bamford Excavators yttrade sig skriftligen över detta meddelande den 13 december 1999 och muntligen vid ett förhör den 16 januari 2000.

Det ifrågasatta beslutet och förfarandet vid förstainstansrätten

31 Kommissionen antog det ifrågasatta beslutet den 21 december 2000. Efter att ha redogjort för de faktiska omständigheterna bedömde kommissionen inledningsvis huruvida JCB Service och dess dotterbolag överträtt artikel 81.1 EG (skälen 137–196 i det ifrågasatta beslutet).

32 Kommissionen tog därvid först ställning till huruvida de omtvistade avtalen hade till syfte eller resultat att begränsa eller snedvrida konkurrensen. Efter en helhetsbedömning av avtalens och förfarandenas konkurrensbegränsande syfte eller resultat slog kommissionen fast att de ledde till en avskärmning av de nationella marknaderna och ett absolut territoriellt skydd. Mot bakgrund av JCB Services och dess dotterbolags ställning på de relevanta marknaderna och mot bakgrund av egenskaperna hos nämnda begränsningar, vilka inbegrep avskärmning av marknaden mellan flera medlemsstater genom absolut territoriellt skydd och fastställda priser, fann kommissionen att konkurrensbegräsningen och den troliga påverkan på handeln mellan medlemsstaterna var betydande.

33 Med avseende särskilt på frågan huruvida de omtvistade avtalen hade till syfte eller resultat att begränsa eller snedvrida konkurrensen slog kommissionen i skäl 140 i det ifrågasatta beslutet fast att JCB Service och dess officiella distributörer hade tillämpat ett antal avtal och samordnade förfaranden som vart och ett hade till syfte eller resultat att begränsa konkurrensen i olika medlemsstater i den mening som avses i artikel 81.1 EG. Det fanns också inslag av ett mer övergripande konkurrensbegränsande avtal i den mening som avses i nämnda artikel, som styrde distributionen av JCB-koncernens maskiner och reservdelar inom Europeiska gemenskapen.

34 Dessa inslag, som enligt kommissionen inte behövde definieras exakt som antingen avtal eller samordnade förfaranden eftersom båda omfattas av artikel 81.1 EG, var följande:

— Förbudet eller begränsningen för JCB-koncernens officiella distributörer att sälja utanför sina tilldelade distrikt, särskilt i andra medlemsstater, vilket omfattade aktiv och passiv försäljning till slutanvändare och återförsäljare, såväl auktoriserade som icke auktoriserade.

— Införandet av en serviceavgift på försäljning av officiella distributörer utanför deras tilldelade distrikt, särskilt i andra medlemsstater.

— Tillämpningen, åtminstone i Förenade kungariket, av det stödsystem som kallades "kommersiellt stöd vid multipla transaktioner" ("Multiple Deal Trading Support"), enligt vilket distributörerna får bidrag beroende på försäljningens destination och endast för försäljning till slutanvändare.

— Fastställandet av återförsäljar- eller detaljhandelspriser eller rabatter vid återförsäljning av varor som köpts från JCB-koncernen för vidare försäljning av officiella JCB-distributörer.

— Skyldigheten för officiella distributörer att köpa alla maskiner och reservdelar för återförsäljning endast från JCB-koncernen, vilket i synnerhet förhindrar köp från distributörer i andra medlemsstater.

35 Med avseende på det konkurrensbegränsande syftet eller resultatet av avtalens olika beståndsdelar sedda som en helhet, fann kommissionen i skäl 180 i det ifrågasatta beslutet att skillnaderna i priser och lönsamhet mellan medlemsstaterna när det gällde maskiner och delar från JCB-koncernen belyste koncernens och några av dess officiella distributörers intresse av att skärma av nationella marknader och fastställa återförsäljningspriser eller rabatter inom den gemensamma marknaden, för att hindra köpare att dra fördel av de stora prisskillnaderna i gemenskapen.

36 I skäl 181 i det ifrågasatta beslutet uppgav kommissionen att kombinationen av begränsningarna i avtalet mellan JCB-koncernen och dess officiella distributörer konsekvent syftade till avskärmning av nationella marknader inom den gemensamma marknaden och därmed till att ge absolut territoriellt skydd.

37 I skäl 182 i det ifrågasatta beslutet fann kommissionen att de rabattsystem som tillämpas, liksom det mål att maximera bruttovinsterna som JCB-koncernen och dess officiella engelska distributörer hade enats om, till sin natur var sådana att de snedvrider och harmoniserar marknadspriserna mellan distrikten. Enligt kommissionen gällde detta även för det ekonomiska stöd som JCB-koncernen i Frankrike erbjöd distributörer som konkurrerade med parallella handlare.

38 Kommissionen konstaterade i skäl 185 i det ifrågasatta beslutet att det å andra sidan inte rådde ett direkt samband mellan tillgång till ett distrikt som villkor, och därmed också begränsning, för att man skall kunna bli en officiell distributör till JCB-koncernen, och kvaliteten på den erbjudna tjänsten. En distributör i ett område där en av JCB-koncernens officiella distributörer bedriver verksamhet till koncernens fulla belåtenhet skulle inte bli en officiell distributör till JCB-koncernen, oavsett hans potential eller faktiska meriter. Till följd av denna begränsning är antalet distributörer och resulterande konkurrens kvantitativt begränsade genom villkoret att de skall tilldelas ett distrikt. Denna begränsning i JCB-koncernens selektiva distributionssystem, som varken är kvalitativ eller enhetligt fastställd för alla potentiella återförsäljare, kunde enligt kommissionen omfattas av tillämpningsområdet för artikel 81.1 EG.

39 Det anges dessutom i skäl 187 i det ifrågasatta beslutet att de engelska officiella distributörer som förhindras att sälja nya maskiner till icke auktoriserade återförsäljare också måste betala en serviceavgift för försäljning som sker utanför deras distrikt. Denna avgift är avsedd att upprätthålla JCB-koncernens servicestandard, samtidigt som den kompenserar den lokala distributörens kostnad för service på en maskin som han inte har sålt.

40 I skäl 188 i det ifrågasatta beslutet anges att förbudet mot direkt eller indirekt försäljning av maskiner till icke auktoriserade återförsäljare i andra medlemsstater under dessa omständigheter stred mot målet att säkerställa en hög servicestandard och hade syftet eller effekten att begränsa konkurrensen.

41 Av skäl 189 i det ifrågasatta beslutet framgår att den marknadsavskärmningseffekt, som uppstår till följd av exklusiva avtal per distrikt vilka begränsar den gränsöverskridande försäljningen, i kombination med selektiva klausuler, ytterligare förstärktes genom tre andra begränsningar. Dessa begränsningar utgjordes av, för

det första, ett faktiskt förbud mot eller begränsning av korsvis försäljning inom det officiella nätet, för det andra, en serviceavgift som tas ut på försäljningar utanför det tilldelade distriktet och, för det tredje, systemet i Förenade kungariket med kommersiellt stöd vid multipla transaktioner.

42 Mot denna bakgrund fann kommissionen i skäl 191 i det ifrågasatta beslutet att syftena med och effekterna av de olika delarna av avtalet stödde varandra när det gällde att förhindra eller begränsa import eller export inom och utanför JCB-koncernens distributionsnät, och att de därmed banade väg för absolut territoriellt skydd. Det var enligt kommissionen uppenbart att kombinationen av selektiv distribution (det vill säga förbudet mot försäljning till icke auktoriserade återförsäljare) i JCB-koncernens distributionsavtal med de tre ovannämnda kategorierna av begränsningar, andra begränsningar som på ett konstlat sätt harmoniserade priser och rabatter mellan olika distrikt och det territoriella skydd som begränsade passiv försäljning, hade det konkurrenshämmande syftet att avskärma nationella marknader i EG, och att förfarandet därför omfattades av artikel 81.1 EG.

43 Därefter tog kommissionen ställning till huruvida villkoren i artikel 81.3 EG var uppfyllda och kom fram till att så inte var fallet i det aktuella ärendet (skälen 197–222 i det ifrågasatta beslutet).

44 Kommissionen konstaterade att den inte hade något bevis för att överträdelsen av bestämmelserna i artikel 81 EG hade upphört liksom att JCB-koncernen förnekade att det förelåg en överträdelse. I enlighet med artikel 3.1 i förordning nr 17 slog kommissionen därför i skäl 224 i det ifrågasatta beslutet fast att den skulle ålägga JCB-koncernen att upphöra med överträdelsen.

45 Slutligen uttalade kommissionen sig om hur höga böter som skulle åläggas men konstaterade dessförinnan i skäl 228 i det ifrågasatta beslutet att endast de avtal som den 30 juni 1973 hade anmälts med användning av formulär A/B hade anmälts i vederbörlig ordning. Kommissionen fann således att de övriga avtal som hade tillställts den utan att nämnda formulär hade använts inte kunde beaktas vid tillämpningen av artikel 15.5 i förordning nr 17.

46 Kommissionen erinrade i skäl 247 i det ifrågasatta beslutet om att den vid fastställelsen av bötesbeloppets storlek skall beakta överträdelsens allvar och varaktighet liksom, i förekommande fall, försvårande och förmildrande omständigheter.

47 Vid bedömningen av överträdelsens allvar fann kommissionen i skäl 251 i det ifrågasatta beslutet att de ifrågavarande överträdelserna var "mycket allvarliga" och fastställde därför böternas grundbelopp till 25 000 000 euro.

48 Med avseende på överträdelsens varaktighet uppgav kommissionen i skäl 252 i nämnda beslut att det fanns bevis för att de olika delarna av överträdelsen varit i kraft mellan åren 1988 och 1998.

49 Kommissionen preciserade i skäl 253 i det ifrågasatta beslutet att den elvaårsperiod under vilken åtminstone en del av dessa avtal eller metoder hade tillämpats därför utgjorde en lång tid. I skäl 254 i nämnda beslut fastställde kommissionen böternas grundbelopp till följd av överträdelsens allvar och varaktighet till 38 750 000 euro.

50 Kommissionen fann att den ekonomiska sanktionsåtgärd som hade vidtagits mot en distributör som straff för försäljning utanför dennes distrikt utgjorde en försvårande omständighet och höjde därför bötesbeloppet med 864 000 euro. I skäl 257 preciserades att det inte fanns några förmildrande omständigheter att beakta. Det sammanlagda bötesbeloppet som kommissionen ålade med stöd av artikel 15.2 i förordning nr 17 uppgick således till 39 614 000 euro.

51 Det ifrågasatta beslutet innehåller därutöver bland annat följande bestämmelser:

"Artikel 1

JCB Service och dess dotterbolag har överträtt artikel 81 [EG] genom att ingå avtal eller samordnade förfaranden med auktoriserade distributörer som syftar till att begränsa konkurrensen inom den gemensamma marknaden i avsikt att dela upp nationella marknader och ge absolut territoriellt skydd inom exklusiva distrikt utanför vilka auktoriserade distributörer förhindras att genomföra aktiv försäljning och som omfattar följande:

a) Begränsningar av passiv försäljning som genomförs av auktoriserade distributörer i Förenade kungariket, Irland, Frankrike och Italien, och som inbegriper försäljning till icke auktoriserade distributörer, slutanvändare eller auktoriserade distributörer utanför exklusiva distrikt och, i synnerhet, i andra medlemsstater.

b) Begränsningar av leveranskällor med avseende på köp av sådana varor som omfattas av avtalet som genomförs av auktoriserade distributörer i Frankrike och Italien, vilka begränsar korsvis försäljning mellan distributörer.

c) Fastställande av rabatter eller återförsäljarpriser för auktoriserade distributörer i Förenade kungariket och Frankrike.

d) Tillämpning av en serviceavgift på försäljning till andra medlemsstater som auktoriserade distributörer utanför exklusiva distrikt i Förenade kungariket tar ut på initiativ av och enligt fastställda skalor som läggs fram av JC Bamford Excavators Ltd eller andra dotterbolag i JCB Service, varvid distributörernas ersättning blir beroende av bestämmelseort för försäljningen.

e) Återkallande av bidrag beroende på huruvida försäljning i Förenade kungariket genomförs inom eller utanför exklusiva distrikt, eller huruvida auktoriserade distributörer, i vars distrikt de varor som omfattas av avtalet används, sluter avtal med säljande auktoriserade distributörer, varvid distributörernas ersättning blir beroende av bestämmelseort för försäljningen.

Artikel 2

Den ansökan om undantag som inlämnades av JC Bamford Excavators Ltd den 30 juni 1973 avslås härmed.

Artikel 3

JCB Service och dess dotterbolag skall upphöra med de överträdelser som anges i artikel 1 på dagen för delgivning av detta beslut. JCB Service eller dess dotterbolag, i synnerhet JC Bamford Excavators Ltd, skall inom två månader efter dagen för delgivning av detta beslut

a) meddela sina auktoriserade distributörer i gemenskapen att de får genomföra passiv försäljning till slutanvändare och auktoriserade distributörer,

b) ändra sina avtal med sina auktoriserade distributörer antingen genom att tillåta passiv försäljning till icke auktoriserade distributörer inom andra auktoriserade distributörers exklusiva distrikt samt aktiv och passiv försäljning till icke auktoriserade distributörer inom deras egna distrikt, eller genom att tillåta auktoriserade distributörers aktiva och passiva försäljning till andra auktoriserade distributörer, till slutanvändare eller till deras vederbörligen utsedda ombud utanför deras exklusiva distrikt,

c) ändra sina avtal med sina auktoriserade distributörer i Italien och Frankrike genom att tillåta köp av de varor som omfattas av avtalet från andra auktoriserade distributörer i gemenskapen och informera alla auktoriserade distributörer i gemenskapen om detta,

d) meddela sina auktoriserade distributörer i gemenskapen att varje begäran från dess dotterbolag om serviceavgifter från auktoriserade distributörer utan bevis på föregående oenighet mellan berörda distributörer är ogiltig och skall ignoreras,

e) meddela sina auktoriserade distributörer i Förenade kungariket att bidrag inom ramen för "Multiple Deal Trade Support" ges oavsett om försäljningen sker inom distributörernas distrikt eller utanför det eller om avtal med andra distributörer utanför distriktet hat slutits, och

f) skicka kopior av ovan nämnda skriftväxling och ändrade avtal till kommissionen.

Artikel 4

Böter på 39 614 000 euro skall åläggas JCB Service för de överträdelser som anges i artikel 1, undantaget de begränsningar av försäljning till icke auktoriserade distributörer som tillämpas i Förenade kungariket, för vilka inga böter skall åläggas."

52 Genom ansökan som inkom till förstainstansrättens kansli den 22 mars 2001 (mål T-67/01) väckte JCB Service talan med stöd av artikel 230 EG och yrkade i första hand ogiltigförklaring av det ifrågasatta beslutet och, i andra hand, delvis ogiltigförklaring av nämnda beslut och samtidigt en nedsättning av de böter som företaget ålagts.

53 Förstainstansrätten ogiltigförklarade i punkt 1 i domslutet i den överklagade domen artikel 1 c–e, och artikel 3 d och e i det ifrågasatta beslutet. I punkt 2 i domslutet i den överklagade domen satte förstainstansrätten vidare ned det bötesbelopp som JCB Service ålagts i artikel 4 i nämnda beslut till 30 miljoner euro. I punkt 4 i nämnda domslut slog förstainstansrätten slutligen fast att talan skulle ogillas i övrigt.

Parternas yrkanden och förfarandet vid domstolen

54 JCB Service har i sitt överklagande yrkat att domstolen skall

— upphäva den överklagade domen i dess helhet, i den mån den innebär en överträdelse av gemenskapsrätten genom att JCB Services rätt till försvar åsidosätts,

— upphäva den överklagade domen, i den mån den innebär, för det första, att förstainstansrätten fastställer att det har skett en allmän begränsning av officiella distributörers passiva försäljning i Förenade kungariket, Irland, Frankrike och Italien samt en begränsning av inköpskällorna för distributörer i Frankrike och Italien som förhindrade korsvisa leveranser mellan distributörer, och, för det andra, att JCB Service åläggs böter för dessa påstådda överträdelser,

— i enlighet med artikel 61 i domstolens stadga själv slutligt avgöra mål T-67/01 och i enlighet därmed ogiltigförklara, helt eller delvis, det ifrågasatta beslutet och, inom ramen för sin fulla prövningsrätt, upphäva eller nedsätta de böter på 30 miljoner euro som JCB Service ålagts genom den överklagade domen, samt

— i enlighet med artikel 69 i rättegångsreglerna, förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna såväl vid förstainstansrätten som vid domstolen,

— i andra hand, för det fall domstolen inte själv avgör ärendet, förordna att beslut om rättegångskostnaderna skall fattas vid ett senare tillfälle och återförvisa ärendet till förstainstansrätten för avgörande i enlighet med domstolens dom.

55 Kommissionen har i sin svarsskrivelse, som den 23 juni 2004 ingavs enligt artikel 115.1 i rättegångsreglerna och i vilken kommissionen även inkom med ett anslutningsöverklagande, yrkat att domstolen skall

— ogilla överklagandet i dess helhet,

— upphäva den överklagade domen i den mån som förstainstansrätten satte ned böterna med det belopp som ålagts på grund av försvårande omständigheter (864 000 euro) och höja de böter som fastställts genom den överklagade domen med motsvarande belopp,

— förplikta JCB Service att ersätta rättegångskostnaderna.

56 Genom skrivelse av den 26 juli 2004 begärde JCB Service i enlighet med artikel 117.1 i rättegångsreglerna tillstånd att inge replik.

57 Genom beslut av den 5 augusti 2004 tillät domstolens ordförande JCB Service att inge replik. JCB Service har i denna vidhållit sina yrkanden avseende huvudöverklagandet och har yrkat att domstolen skall ogilla anslutningsöverklagandet.

Huvudöverklagandet

58 JCB Service har anfört tre grunder till stöd för sitt yrkande om ogiltigförklaring av den överklagade domen. Dessa avser åsidosättande av företagets rätt till försvar, åsidosättande av artikel 81 EG och slutligen åsidosättande av artikel 15 i förordning nr 17.

Den första grunden

59 Den första grunden sönderfaller i två delgrunder. JCB Service har gjort gällande dels att företagets rätt till försvar har åsidosatts på grund av att förfarandet vid kommissionen tagit oskäligt lång tid, dels att förstainstansrätten har åsidosatt principen om oskuldspresumtion. Vardera delgrunden består av skilda anmärkningar.

Den första delgrunden

60 Det skall påpekas att förstainstansrätten i punkt 36 i den överklagade domen inledningsvis erinrade om domstolens fasta rättspraxis, av vilken det följer att skyldigheten att genomföra administrativa förfaranden inom området för konkurrenspolitik inom skälig tid utgör en allmän gemenskapsrättslig princip, vars iakttagande gemenskapsdomstolen skall säkerställa (domstolens dom av den 15 oktober 2002 i de förenade målen C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P och C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij m.fl. mot kommissionen, REG 2002, s. I-8375, punkterna 167–171).

61 Innan förstainstansrätten prövade de argument som JCB Service hade framfört gjorde rätten i punkt 37 i den överklagade domen en åtskillnad mellan de två administrativa förfarandena i fråga, det vill säga dels granskningen av de avtal som hade anmälts år 1973, vilken avslutades genom att ansökan om undantag avslogs i artikel 2 i det ifrågasatta beslutet, dels utredningen av det klagomål som hade ingetts år 1996, ur vilken slutsatserna i de övriga artiklarna i det ifrågasatta beslutet avseende överträdelsen kan härledas.

62 Vad gäller det förfarande som följde på anmälan år 1973 konstaterade förstainstansrätten i punkt 38 i den överklagade domen att kommissionen år 1992 lade de anmälda avtalen till handlingarna utan att fatta något beslut, och att det endast var JC Bamford Excavators svar på det första meddelandet om invändningar som hade föranlett kommissionen att åter undersöka avtalen inom ramen för utredningen av klagomålet.

63 I samma punkt i den överklagade domen påpekade förstainstansrätten att "det faktum att förfarandet varade i 27 år innebär att administrationens skyldighet att ta ställning och att inom skälig tid avsluta ett inlett förfarande åsidosattes. Emellertid har detta åsidosättande, hur beklagligt det än är, inte kunnat ha någon inverkan på vare sig lagenligheten av beslutet att avslå ansökan om undantag eller förfarandet för fastställelse av överträdelsen".

64 Förstainstansrätten uttalade i detta hänseende i punkt 40 i den överklagade domen att, om man skulle anta att det har fastställts att principen om skälig tid har åsidosatts, detta åsidosättande inte motiverar att ett beslut som antagits vid slutet av ett administrativt förfarande i ett konkurrensärende ogiltigförklaras, såvida det inte samtidigt medfört ett åsidosättande av det berörda företagets rätt till försvar. Om det inte har fastställts att den oskäligt långa tid som förflutit har påverkat de berörda företagens möjlighet att faktiskt försvara sig, saknar underlåtelsen att iaktta principen om skälig tid betydelse för det administrativa förfarandets giltighet.

65 I punkt 42 i den överklagade domen fann förstainstansrätten att JCB Service inte heller hade gjort gällande att den långa tidsrymden hade lett till någon bestämd processuell oegentlighet, utan företaget hade begränsat sig till att göra gällande att kommissionens handlande visade att ärendet handlagts illa. Förstainstansrätten fann således att den tid som förflutit sedan anmälningarna gjordes år 1973 inte kunde få några konsekvenser för prövningen av yrkandet om ogiltigförklaring.

66 Vad gäller utredningen av det klagomål som inkom till kommissionen den 15 februari 1996 fann förstainstansrätten i punkt 43 i den överklagade domen att förfarandets totala varaktighet av 4 år, 10 månader och 6 dagar inte föreföll orimlig, med beaktande av att ärendet var komplicerat och berörde ett flertal medlemsstater, att överträdelsen bestod av fem olika delar och att det blev nödvändigt att upprätta ett andra meddelande om invändningar.

67 Förstainstansrätten konstaterade dessutom i punkt 45 i den överklagade domen att JCB Service inte hade hävdat att kommissionens påstådda underlåtenhet att utreda klagomålet inom skälig tid skulle ha medfört ett åsidosättande av rätten till försvar. Förstainstansrätten tillade att "[s]åsom bekräftats vid förhandlingen har JCB [Service] begränsat sig till att hävda att den långa tid förfarandet tagit visar att kommissionen var partisk och handlade ärendet illa, vilket visar att det ifrågasatta beslutet är rättsstridigt. Under dessa omständigheter, och utan att det är nödvändigt att uttala sig i frågan huruvida utredningen av klagomålet tog orimligt lång tid, kan det konstateras att såsom grunden formulerats kan den inte leda till total eller delvis ogiltigförklaring av det ifrågasatta beslutet."

68 Slutligen slog förstainstansrätten fast i punkt 46 i den överklagade domen att talan inte kunde vinna bifall på den av JCB Service anförda grunden, eftersom den inte hade någon inverkan på det ifrågasatta beslutets rättsenlighet, vare sig vad gäller ansökan om undantag eller vad gäller överträdelsen.

69 JCB Service har hävdat att det var fel av förstainstansrätten att slå fast att talan inte kunde vinna bifall på den första grund som anförts till stöd för talan mot det ifrågasatta beslutet och som avsåg kommissionens underlåtenhet att handla inom skälig tid, utan att ta ställning till huruvida företagets rätt till försvar hade åsidosatts, vilket uttryckligen hade gjorts gällande. Företaget har vidare gjort gällande att förstainstansrätten gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning i det att den inte beaktade det objektiva åsidosättandet av rätten till försvar som enligt JCB Service direkt följde av konstaterandet att det var uppenbart att förfarandet som helhet hade varat orimligt länge.

70 Det skall härvidlag erinras om att det framgår av punkterna 32 och 33 i den överklagade domen att JCB Service gjorde gällande vid förstainstansrätten att kommissionen hade åsidosatt sin skyldighet att handla inom skälig tid vilken följer av såväl en allmän gemenskapsrättslig princip som av artikel 6.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1956 (nedan kallad Europakonventionen). Enligt JCB Service hade avtalen rörande företagets distributionssystem anmälts den 30 juni 1973 och kommissionen avslutade förfarandet 27 år senare med ett avslag på ansökan om undantag. Enligt JCB Service var även det överträdelseförfarande som inleddes till följd av klagomålet från Central Parts och som varade nära fem år orimligt långvarigt.

71 Domstolen konstaterar att JCB Service vid förstainstansrätten, i motsats till vad företaget har hävdat, i relativt allmänna ordalag gjorde gällande att dess rätt till försvar åsidosatts i samband med påståendet att de båda administrativa förfarandena (anmälan och överträdelse) varit orimligt långvariga utan att närmare konkret ange hur företagets möjlighet att i varje skede försvara sin ställning hade påverkats i vardera förfarandet.

72 Vad särskilt gäller anmälningsförfarandet begränsade sig JCB Service till att hävda att det varat orimligt länge. Förstainstansrätten slog med rätta fast i punkt 39 i den överklagade domen att ett beslut som kommissionen antagit till följd av att ett avtal anmälts inte blir rättsstridigt av endast det skälet att det inte antagits inom skälig tid.

73 Vidare har denna försening i sig inte varit till förfång för JCB Services intressen. Under hela tiden från anmälan av avtalen år 1973 fram till dess att kommissionen antog det ifrågasatta beslutet omfattades nämligen JCB Service av bestämmelserna i artikel 15.5 i förordning nr 17.

74 Vad gäller det avsnitt i det ifrågasatta beslutet i vilket kommissionen konstaterade en överträdelse av artikel 81.1 EG och ålade JCB Service böter skall det erinras om att förstainstansrätten betonade att JCB Service begränsat sig till att hävda att förfarandets längd visade att kommissionen varit partisk och handlagt ärendet illa, vilket enligt företaget räckte för att visa att det ifrågasatta beslutet var rättsstridigt.

75 Förstainstansrätten kunde således underbygga sin uppfattning utan att åsidosätta gemenskapsrätten och utan att missuppfatta JCB Services argument.

76 JCB Service har emellertid gjort gällande att företaget fråntagits sin rätt att enligt artikel 232 EG väcka en passivitetstalan mot kommissionen och i vart fall rätten att bemöta kommissionens eventuella felaktiga uppfattningar inom ramen för den dialog som förs mellan en anmälare och kommissionen liksom inom ramen för överträdelseförfarandet.

77 Om det antas att JCB Service får framföra ovannämnda argument vid domstolen skall det preciseras att möjligheten för företaget att utöva sin rätt till försvar inte påverkas av den långa tidsrymd som förlöpt mellan anmälan av avtalen år 1973 och det ifrågasatta beslutets antagande. Under denna period kunde JCB Service nämligen dels väcka en passivitetstalan mot kommissionen för att denna skulle fatta beslut angående den omtvistade ansökan om undantag, dels anmäla de avtal och förfaranden i vilka företaget var delaktigt till kommissionen med användning av formulär A/B. Detta hade emellertid inte skett i förevarande fall.

78 JCB Service kan således i vart fall inte med framgång göra gällande att dess rätt till försvar åsidosatts inom ramen för anmälningsförfarandet.

79 Vad gäller överträdelseförfarandet har JCB Service inte framfört något konkret argument som visar att dess rätt till försvar åsidosatts vid kommissionstjänstemännens handläggning av Central Parts klagomål. JCB Service har heller inte vid domstolen kritiserat förstainstansrättens motivering till att den inte godtog företagets påstående att kommissionen hade åsidosatt dess rätt att få tillgång till sådana handlingar i ärendet som var av vikt för dess försvar.

80 Detta argument skall således inte godtas och domstolen konstaterar att det saknas grund för JCB Services första anmärkning.

81 JCB Service har vidare gjort gällande att förstainstansrätten har gjort en felaktig bedömning i det att den inte konstaterade att kommissionen i det ifrågasatta beslutet med orätt hade gjort en åtskillnad mellan anmälningsförfarandet och överträdelseförfarandet. Det saknas enligt företaget grund för en sådan åtskillnad och den har till syfte att förneka att den orimligt långa beslutsprocessen har haft menlig inverkan på ärendet i dess helhet.

82 Även om det i det ifrågasatta beslutet formellt inte görs någon åtskillnad mellan anmälningsförfarandet och överträdelseförfarandet framgår det klart av nämnda beslut att kommissionen har gjort separata bedömningar i fråga om ansökan om undantag och överträdelseförfarandet.

83 Med avseende på det avsnitt i det ifrågasatta beslutet som rör avslaget på ansökan om undantag av år 1973 framgår det klart av skälen 197–222 i nämnda beslut att kommissionen, innan den avslog ansökan om undantag, tog ställning till huruvida

undantag kunde beviljas med stöd av artikel 81.3 EG eller med stöd av nämnda artikels tillämpningsförordningar, det vill säga kommissionens förordningar (EEG) nr 1983/83 av den 22 juni 1983 om tillämpning av fördragets artikel [81].3 på grupper av ensamåterförsäljaravtal (EGT L 173, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 1 s. 48), (EG) nr 1475/95 av den 28 juni 1995 om tillämpning av fördragets artikel [81].3 på vissa grupper försäljnings- och serviceavtal för motorfordon (EGT L 145, s. 25) (nedan kallad förordning nr 1475/95) och (EG) nr 2790/1999 av den 22 december 1999 om tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden (EGT L 336, s. 1).

84 Detta gäller även det avsnitt i det ifrågasatta beslutet vari kommissionen konstaterade överträdelsen. Det framgår nämligen av skälen 140–170 i det ifrågasatta beslutet att kommissionens bedömning otvetydigt grundade sig på de av JCB Services avtal, eller villkor i dessa avtal, som inte varit föremål för anmälan i vederbörlig ordning, det vill säga med användning av formulär A/B enligt förordning nr 27. Det framgår dessutom av det ifrågasatta beslutet att kommissionen beaktade sådant handlande från JCB Services sida som inte hade samband med de avtal som anmälts år 1973.

85 I denna fråga gjorde JCB Service emellertid gällande vid förstainstansrätten och i förevarande förfarande att de ändringar i de år 1973 anmälda avtalen som senare vidtogs med hänsyn till omständigheterna i förevarande fall borde ha beaktats och omfattats av bestämmelserna i artikel 15.5 i förordning nr 17, trots att ändringarna meddelats kommissionen utan att formulär A/B användes.

86 JCB Service kan inte under några omständigheter vinna framgång med detta påstående. Det skall nämligen påpekas att användningen av formulär A/B är obligatorisk och ett oundgängligt villkor för anmälans giltighet (se dom av den 29 oktober 1980 i de förenade målen 209/78–215/78 och 218/78, Van Landewyck m. fl. mot kommissionen, REG 1980, s. 3125, punkterna 61 och 62; svensk specialutgåva, volym 5, s. 345).

87 Det var således med rätta som förstainstansrätten i punkt 41 i den överklagade domen konstaterade att kommissionen i det beslut i vilket överträdelsen fastställts vinnlade sig om att inte grunda sig på de omständigheter som varit föremål för en anmälan och att slå fast att det handlande som lades JCB Service till last skiljde sig från bestämmelserna i de anmälda avtalen. Det var likaledes med rätta som förstainstansrätten fann att den omständigheten att lång tid förflutit sedan avtalen anmäldes inte kunde ha någon betydelse för rättsenligheten av överträdelseförfarandet, vilket har sin grund i andra omständigheter än dem som anmäldes.

88 Vad gäller de böter som kommissionen ålagt JCB Service, framgår det otvetydigt av det ifrågasatta beslutet, och särskilt av skälen 227 och 228 däri, att 1973 års avtal, vilka hade anmälts i enlighet med formkraven i förordning nr 27, inte omfattades av kommissionens bedömning då den fastställde bötesbeloppet.

89 Av det ovan anförda framgår att JCB Services andra anmärkning inte kan godtas och överklagandet skall således inte vinna bifall på den första delgrunden.

Den andra delgrunden

90 Förstainstansrätten erinrade i punkt 50 i den överklagade domen om att principen om oskuldspresumtion är en del av gemenskapens rättsordning och tillämplig i förfaranden om åsidosättande av de konkurrensregler som är tillämpliga på företag, där böter eller viten kan åläggas (domar av den 8 juli 1999 i mål C-199/92 P, Hüls mot kommissionen, REG 1999, s. I-4287, punkterna 149 och 150, och i mål C-235/92 P, Montecatini mot kommissionen , REG 1999, s. I-4539, punkterna 175 och 176).

91 Mot bakgrund av denna rättspraxis slog förstainstansrätten fast i punkt 53 i den överklagade domen att den omständigheten att kommissionen upprättade två meddelanden om invändningar inte i sig räcker för att man skall kunna fastställa att principen om oskuldspresumtion har åsidosatts.

92 Förstainstansrätten tillade i nämnda punkt att en allmän presumtion om det ifrågavarande företagets skuld inte heller skulle kunna tillskrivas kommissionen, såvida inte de faktiska omständigheter som fastställts av kommissionen i beslutet saknar stöd i den bevisning den har framlagt.

93 Mot bakgrund av promemorian av den 16 maj 1995 från chefen för försäljningsavdelningen, vilken sändes till ledningen för bolagen inom JCB-koncernen och i vilken det angavs att förbudet mot parallellimport stred mot kommissionens beslut och domstolens rättspraxis, konstaterade förstainstansrätten i punkt 54 i den överklagade domen att JCB Service inte kunde påstå att företaget inte kände till kraven i gemenskapsrättens konkurrensregler, vilket för övrigt visades av att företaget anmält sina avtal alltsedan Förenade kungarikets anslutning till Europeiska gemenskapen.

94 I detta sammanhang uppgav förstainstansrätten i punkt 55 i den överklagade domen att det i ett brev av den 13 april 1995 som Berkeley JCB hade sänt till JCB Sales omtalas vilka förfrågningar distributören kunde få från såväl slutanvändare som ombud och tillade att, även om man utgår från att kommissionen feltolkade detta meningsled då den i det ifrågasatta beslutet angav att det var slutanvändare utomlands och deras vederbörligen befullmäktigade ombud som åsyftades, detta eventuella misstag inte i sig visar en partisk hållning, utan på sin höjd en bristande förståelse av dokumentet.

95 Med avseende på ett avgörande av Cour d'appel de Paris av den 8 avril 1998 och ett avgörande av Tribunal de commerce de Nîmes (Frankrike) av den 22 juni 1999, slog förstainstansrätten i punkt 56 i den överklagade domen vidare fast att det faktum att

den som inlämnat klagomålet i ett förfarande enligt förordning nr 17 eventuellt kan ha agerat klandervärt och dömts till ansvar för detta genom domstolsbeslut saknar betydelse för huruvida de överträdelser som JCB anklagas för, och som för övrigt är skilda från nämnda agerande, föreligger.

96 Med avseende på den ljudupptagning av ett samtal mellan företrädare för den auktoriserade distributören Watling JCB och företrädare för GD "Konkurrens" som den 6 november 1996 ägde rum i nämnde distributörs lokaler, fann förstainstansrätten i punkt 58 i den överklagade domen att inte någon del av den beskrivning av förhållandet mellan JCB-koncernen och en av dess auktoriserade distributörer som gavs i samtalet klart kan utpekas som bevis för eller emot att agerandet inom distributionsorganisationen skulle innebära en överträdelse. Enligt förstainstansrätten föreföll det således inte vara möjligt att påstå att det var i syfte att undanröja ett bevis till JCB Services fördel som kommissionen bortsåg från dokumentet vid sin granskning av omständigheterna vid överträdelsen.

97 JCB Service har gjort gällande att den överklagade domen innebär ett åsidosättande av principen om oskuldspresumtion, som innebär att allt rimligt tvivel beträffande bevisningen skall användas till den misstänktes fördel. Förstainstansrätten har i detta avseende gjort sig skyldig till en uppenbart oriktig bedömning i det att den inte iakttog sin skyldighet att beakta viss bevisning som JCB Service ingett och att pröva denna bevisning tillsammans med annan bevisning så att förstainstansrätten kunde grunda sitt avgörande på en samling solida, precisa och samstämmiga uppgifter. Enligt JCB Service underkände eller bortsåg dessutom förstainstansrätten med orätt från bevis på att kommissionen hade åsidosatt principen om oskuldspresumtion.

98 JCB Service har särskilt gjort gällande att ärendets handläggning, vilken innefattade två meddelanden om invändningar, visar kommissionens partiska hållning och att det därigenom visas att principen om oskuldspresumtion åsidosatts. Under dessa omständigheter har JCB Service gjort gällande att förstainstansrätten med orätt

konstaterade i punkt 53 i den överklagade domen att den omständigheten att kommissionen upprättade två meddelanden om invändningar inte i sig räckte för att det skulle kunna fastställas att principen om oskuldspresumtion har åsidosatts.

99 Domstolen påpekar härvidlag att ett meddelande om invändningar från kommissionen inte i något fall kan anses som ett bevis för att det berörda företaget presumeras vara skyldigt. I annat fall skulle det kunna leda till ett åsidosättande av principen om oskuldspresumtion varje gång ett sådant förfarande inleds.

100 Det skall vidare erinras om att det första meddelandet om invändningar inte rörde den anmälan som gjorts år 1973, vilket JCB Service den 6 juli 1998 påpekade i sitt skriftliga yttrande över detta meddelande liksom vid förhöret med kommissionens tjänstemän den 16 oktober 1998. Det är således mot denna bakgrund och i syfte att åtgärda förbiseendena i det första meddelandet om invändningar som kommissionen till följd av JCB Services påpekanden upprättade det andra meddelandet om invändningar.

101 Av detta följer att, i motsats till vad JCB Service har gjort gällande, upprättandet av två meddelanden om invändningar mot den bakgrund som angetts i föregående punkt inte i något fall kan anses som bevis för att principen om oskuldspresumtion åsidosatts.

102 Det saknas således grund för JCB Services första anmärkning.

103 JCB Service har vidare kritiserat förstainstansrätten för att den inte fann att kommissionen gjort en oriktig bedömning av vissa av JCB Services interna dokument, exempelvis promemorian av den 16 maj 1995, brevet av den 13 april 1995 från Berkeley JCB till JCB Sales och utskriften av samtalet med Watling JCB den 6 november 1996. Enligt JCB Service hade kommissionen varit partisk vid sin granskning av dessa handlingar i det att den hade bortsett från omständigheter som var till JCB Services fördel och utgått från att företaget var skyldigt.

104 JCB Service har i detta sammanhang även gjort gällande att förstainstansrätten i likhet med kommissionen med orätt bortsåg från eller feltolkade vissa avgöranden av nationella domstolar eller myndigheter som visade att de avtal som JCB Service slutit var giltiga och kunde tillämpas. Det rör sig om avgörandena av Cour d'appel de Paris av den 8 april 1998, Tribunal de commerce de Nîmes av den 22 juni 1999, franska konkurrensrådet av den 20 juli 2001 och irländska konkurrensmyndigheten av den 22 september 1994.

105 Det skall inledningsvis konstateras att även om JCB Service formellt har gjort gällande att det föreligger en felaktig bedömning och motivering så har företaget i huvudsak avsett att ifrågasätta förstainstansrättens bedömning av de faktiska omständigheterna och särskilt bevisvärdet av vissa faktiska omständigheter och handlingar, vilka har föranlett förstainstansrätten att slå fast att kommissionen inte varit partisk gentemot företaget.

106 Enligt fast rättspraxis framgår det av artikel 225 EG och artikel 58 första stycket i domstolens stadga att förstainstansrätten ensam är behörig dels att fastställa de faktiska omständigheterna, utom då det av handlingarna i målet framgår att de fastställda omständigheterna är materiellt oriktiga, dels att bedöma dessa faktiska omständigheter. När förstainstansrätten har fastställt eller bedömt de faktiska omständigheterna, är domstolen enligt artikel 225 EG behörig att pröva förstainstansrättens rättsliga bedömning av dessa omständigheter och de rättsliga följderna därav (se dom av den 17 december 1998 i mål C-185/95 P, Baustahlgewebe mot kommissionen, REG 1998, s. I-8417, punkt 23, och av den 6 april 2006 i mål C-551/03 P, General Motors mot kommissionen, REG 2006, s. I-3173, punkt 51).

107 Det följer dessutom av rättspraxis att domstolen varken är behörig att fastställa vilka faktiska omständigheter som är relevanta eller, i princip, att bedöma den bevisning som förstainstansrätten har godtagit till stöd för dessa omständigheter. När bevisningen har förebringats på rätt sätt och när de allmänna rättsgrundsatser och processuella regler som är tillämpliga i fråga om bevisbördan och bevisningen har iakttagits, är det endast förstainstansrätten som skall bedöma vilket värde som uppgifterna i målet skall tillmätas. Med förbehåll för det fall då bevisningen missuppfattats, utgör denna bedömning således inte en rättsfråga som är underställd domstolens kontroll (se domen i det ovannämnda målet Baustahlgewebe mot kommissionen, punkt 24, dom av den 14 juli 2005 i mål C-40/03 P, Rica Foods mot kommissionen, REG 2005, s. I-6811, punkt 60, domen i det ovannämnda målet General Motors mot kommissionen, punkt 52, och dom av den 18 maj 2006 i mål C-397/03 P, Archer Daniels Midland och Archer Daniels Ingredients mot kommissionen, REG 2006, s. I-4429, punkt 85).

108 Det skall härvid även påpekas att en sådan missuppfattning skall framstå som uppenbar av handlingarna i målet utan att det är nödvändigt att göra en ny bedömning av de faktiska omständigheterna och av bevisningen (domen i det ovannämnda målet General Motors mot kommissionen, punkt 54).

109 Det skall konstateras att förstainstansrättens bedömning i punkterna 54–59 i den överklagade domen utgör en bedömning av faktiska omständigheter som inte kan ifrågasättas inom ramen för ett överklagande, eftersom JCB Service inte har visat att förstainstansrätten har missuppfattat innehållet i de handlingar i målet som förelagts den. Förstainstansrätten begränsade sig nämligen till att pröva huruvida kommissionens bedömning av denna bevisning kunde anses partisk och fann att så inte var fallet.

110 De inledande argument som JCB Service anfört inom ramen för den andra anmärkningen skall således avvisas.

111 JCB Service har likaså inom ramen för denna anmärkning åberopat ett beslut av franska konkurrensrådet av den 20 juli 2001 och ett beslut av den irländska konkurrensmyndigheten av den 22 september 1994, vilka är till fördel för företagets sak.

112 Det första av de beslut som nämns i punkten ovan, om det skall antas att det kan åberopas i förevarande förfarande, har fattats efter det att det ifrågasatta beslutet antogs och det föranleder således inte i sig domstolen att ifrågasätta rättsenligheten av den överklagade domen eller av det ifrågasatta beslutet.

113 Det beslut av den irländska konkurrensmyndigheten som omnämnts ovan har inte åberopats vid förstainstansrätten som stöd för påståendet att principen om oskuldspresumtion har åsidosatts.

114 Om en part tilläts att för första gången vid domstolen åberopa en ny grund och anföra nya argument som han inte har åberopat vid förstainstansrätten, skulle det innebära att han vid domstolen, som har en begränsad behörighet i mål om överklagande, kunde anhängiggöra en mer omfattande tvist än den som förstainstansrätten har prövat. Domstolen är i ett mål om överklagande således endast behörig att pröva den lägre instansens rättsliga bedömning av de grunder och argument som har behandlats vid den (se dom av den 30 mars 2000 i mål C-266/97 P, VBA/VGB m.fl., REG 2000, s. I-2135, punkt 79).

115 De argument som JCB Service har anfört på grundval av beslutet av den irländska konkurrensmyndigheten skall således avvisas.

116 Av det ovanstående följer att JCB Services andra anmärkning skall avvisas.

117 Slutligen har JCB Service hävdat att förstainstansrätten i den överklagade domen felaktigt underlät att beakta viss bevisning som styrkte att kommissionen åsidosatt principen om oskuldspresumtion, nämligen ett telefaxmeddelande av den 2 juni 1997 och en promemoria av den 26 januari 1996 från JCB Sales marknadsförings-chef.

118 Domstolen finner att promemorian av den 26 januari 1996, i likhet med det ovannämnda beslutet av den irländska konkurrensmyndigheten, inte heller har åberopats vid förstainstansrätten som stöd för påståendet att principen om oskuldspresumtion har åsidosatts och de argument som grundas på denna promemoria skall därför, såsom framgår av punkt 114 i förevarande dom, avvisas.

119 Vad gäller telefaxmeddelandet av den 2 juni 1997 som en tjänsteman vid GD "Konkurrens" sände till en företrädare för Central Parts och som enligt JCB Service visade att kommissionens avdelningar hade för avsikt att insamla bevisning till företagets nackdel, skall det konstateras att de påståenden som grundas på detta telefaxmeddelande inte under några omständigheter kan visa att förstainstansrätten missuppfattat den bevisning som förelagts den.

120 Nämnda telefaxmeddelande sändes till en företrädare för Central Parts, vilket är det företag som ingett klagomål, den 2 juni 1997, det vill säga mer än sex månader efter den inspektion som kommissionens tjänstemän den 5 november 1996 genomförde i lokaler tillhörande JCB-koncernens bolag och företagets officiella distributörer i Förenade kungariket. Att en av kommissionens tjänstemän som enligt JCB Service deltagit i handläggningen av Central Parts klagomål har en uppfattning om huruvida nämnda klagomål kommer att avskrivas eller huruvida ett överträdelseförfarande kommer att inledas kan under dessa omständigheter inte leda till slutsatsen att kommissionens avdelningar har varit partiska i sin handläggning och att principen om oskuldspresumtion har åsidosatts.

121 Det följer av ovanstående överväganden att förstainstansrätten med rätta fann i punkt 60 i den överklagade domen att det inte framgår av handläggningen av det administrativa förfarandet i fråga att kommissionen har tolkat dokumenten och omständigheterna på ett ensidigt eller vinklat sätt, eller uppträtt partiskt vad gäller klagandeföretaget.

122 JCB Service kan således inte vinna framgång med den sista anmärkningen eller med den första grundens andra del. Den första grunden skall följaktligen till viss del inte tas upp till sakprövning och i övrigt inte leda till bifall för överklagandet.

Den andra grunden

123 Den andra grunden sönderfaller i två delgrunder. JCB Service har gjort gällande att förstainstansrätten har åsidosatt dels artikel 81.1 EG, dels artikel 81.3 EG, på grund av att förstainstansrätten inte ogiltigförklarade det ifrågasatta beslutet i den del kommissionen avslog den ansökan om undantag som JCB Service ingett år 1973. Dessa två delgrunder innefattar vardera separata anmärkningar.

Den första delgrunden

124 JCB Service har gjort gällande att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning i fråga om den första delen av överträdelsen, som anges i artikel 1 a i det ifrågasatta beslutet och som rör begränsningar av passiv försäljning som genomförts av JCB-koncernens officiella distributörer i Förenade kungariket, Irland och Frankrike till icke auktoriserade distributörer, slutanvändare eller auktoriserade distributörer utanför exklusiva distrikt och, i synnerhet, i andra medlemsstater. Vidare har förstainstansrätten enligt JCB Service gjort en felaktig rättstillämpning i fråga om den andra delen av överträdelsen, som anges i artikel 1 b i nämnda beslut och som rör de begränsningar av leveranskällor som ålagts distributörerna i Frankrike och Italien innebärande förbud mot korsvis försäljning mellan distributörer.

— Överträdelsens första del rörande begränsningar av den passiva försäljningen för officiella distributörer i Förenade kungariket, Irland och Frankrike

125 Vad för det första gäller Förenade kungariket påpekade förstainstansrätten i punkt 86 i den överklagade domen att de anmälda avtal som berör de viktigaste distributörerna och återförsäljarna i Förenade kungariket, i den avfattning de fick år 1975, innehåller en klausul 4. Denna klausul, i vilken ett förbud mot att sälja till icke auktoriserade ombud fastställs, innehåller inte något allmänt förbud mot försäljning till slutanvändare eller till auktoriserade ombud utanför det avtalade distriktet. Kommissionen tolkade emellertid klausulen i fråga så, att den innebar ett allmänt förbud mot försäljning utanför distriktet.

126 Efter att i punkt 88 i den överklagade domen ha tagit ställning till ett flertal handlingar, nämligen en skrivelse som Watling JCB den 26 oktober 1992 sände till sekreteraren vid Queen's Award Office, ett brev av den 13 april 1995 från Berkeley JCB till JCB Sales, ett brev av den 21 november 1995 från TC Harrison JCB och ett brev från Gunn JCB till JCB Sales, konstaterade förstainstansrätten att nämnda handlingar på ett samstämmigt sätt visade att distributörerna var av den uppfattningen att de enligt deras avtal med JCB-koncernen var skyldiga att begränsa sin handel och att de följaktligen anpassade sitt handlande därefter. Förstainstansrätten preciserade dessutom att de berörda distributörerna handlade som om de var underställda ett mer generellt förbud att sälja utanför sina distrikt, bland annat på export, utöver det förbud att sälja till icke auktoriserade ombud som föreskrevs i klausul 4.

127 Mot bakgrund av dessa överväganden slog förstainstansrätten i punkt 89 i den överklagade domen fast att restriktiva åtgärder som skiljer sig från dem som återgavs i de anmälda avtalen hade vidtagits i Förenade kungariket och att den första delen av överträdelsen rörande begränsningar följaktligen var fastställd.

128 JCB Service har gjort gällande att förstainstansrätten som en följd av dess uppenbart oriktiga bedömning av de faktiska omständigheterna har gjort sig skyldig till en

felaktig rättstillämpning i det att den fann att det förbud mot försäljning i parti för återförsäljning till icke auktoriserade distributörer som ålagts en officiell distributör i klausul 4 i ifrågavarande avtal var rättsstridigt.

129 Det skall inledningsvis konstateras att JCB Service genom denna anmärkning endast allmänt har ifrågasatt den bedömning av de faktiska omständigheterna och av bevisningen som förstainstansrätten gjorde i punkt 88 i den överklagade domen liksom den slutsats som den drog härav i punkt 89 i nämnda dom, eftersom JCB Service i huvudsak har hävdat att förstainstansrätten med hänsyn till de faktiska omständigheterna borde ha dragit den motsatta slutsatsen. JCB Service har emellertid inte anfört något verkligt argument som visar att förstainstansrätten har missuppfattat innehållet i de handlingar i ärendet som förelagts den eller att den har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning.

130 Under dessa omständigheter och mot bakgrund av den rättspraxis som nämnts ovan i punkterna 106–108 skall den första anmärkningens första argument avvisas.

131 Vad för det andra gäller Irland påpekade förstainstansrätten i punkt 90 i den överklagade domen att det i de standardavtal som anmälts inte förekom några klausuler om förbud mot försäljning i parti till icke auktoriserade ombud, såsom de som undersökts avseende Förenade kungariket. Däremot innehöll det avtal som år 1992 slutits mellan JCB Sales och Earthmover Commercial Industrial (ECI) JCB, företagets distributör i Irland, en klausul 4 avseende försäljning i parti, som motsvarade klausulerna 4 i de avtal som berörde distributörer och huvudförsäljare i Förenade kungariket. I nämnda punkt i den överklagade domen anges att ifrågavarande avtal inte hade anmälts.

132 Efter att ha granskat ett flertal handlingar som låg till grund för kommissionens beslut, nämligen ett telefaxmeddelande av den 31 januari 1995 från JCB Sales till JCB SA och två andra telefaxmeddelanden av den 31 januari respektive den 30 mars 1995 från ECI JCB till JCB Sales, fann förstainstansrätten i punkt 92 i den överklagade

domen att, eftersom nämnda avtalsvillkor, som var identiska med dem som gällde för Förenade kungariket, inte var anmälda, de faktiska omständigheter som kommit till förstainstansrättens kännedom, vilka stöddes av den allmänna strategin att begränsa försäljningen utanför distrikten i JCB-koncernens övriga distributionsorganisation, medförde att denna del av överträdelsen, det vill säga de begränsningar som ålades avseende passiv försäljning utanför distrikten, kunde fastställas.

133 JCB Service har gjort gällande att klausul 4 i distributionsavtalet avseende Irland, till skillnad från vad som anges i punkterna 90 och 91 i den överklagade domen, inte strider mot artikel 81 EG. Företaget har härvid anfört att försäljningsförbudet i det avtal som år 1992 slöts med distributörer och återförsäljare i Irland är formulerat i identiska ordalag med klausul 4 i de avtal som rör Förenade kungariket. Mot bakgrund av att förstainstansrätten i punkt 86 i den överklagade domen slog fast att nämnda klausul i de avtal som tillämpades i Förenade kungariket inte stred mot artikel 81 EG, saknar det betydelse att det avtal som rör Irland och som innehåller en identisk klausul inte har anmälts till kommissionen. JCB Service har dessutom gjort gällande att förstainstansrätten har gjort en uppenbart oriktig bedömning av de handlingar som omnämns i punkt 92 i den överklagade domen.

134 Domstolen konstaterar att förstainstansrätten, till skillnad från vad JCB Service har hävdat, inte slog fast i punkt 86 i den överklagade domen att klausul 4 i avtalen som slutits med distributörer och återförsäljare i Förenade kungariket inte är oförenlig med artikel 81.1 EG. Förstainstansrätten uppgav nämligen att klausulen i fråga hade tolkats av distributörerna så att den innebar ett allmänt förbud mot försäljning utanför distriktet, trots att avtalet avseende Förenade kungariket inte innehöll något allmänt förbud mot försäljning.

135 Med hänsyn till den rättspraxis som angetts ovan i punkt 86 skall det vidare erinras om att det, för att en anmälan av ett avtal enligt artikel 81 EG skall vara giltig, krävs att den sker med användning av formulär A/B. Det är i förevarande fall klarlagt att det avtal med tillämpning i Irland som JCB Service slöt år 1992 aldrig anmäldes till kommissionen.

136 Av det ovanstående följer att JCB Service inte kan vinna framgång med den första anmärkningens andra argument, eftersom det helt saknas grund för detta.

137 Vad gäller påståendet att förstainstansrätten gjort en felaktig bedömning av den bevisning som prövats i punkt 92 i den överklagade domen skall det påpekas att JCB Service därigenom har ifrågasatt förstainstansrättens bedömning av de faktiska omständigheterna och av bevisningen utan att framföra något argument som visar att förstainstansrätten har missuppfattat innehållet i de handlingar i målet som förelagts den eller gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning.

138 Under dessa omständigheter och mot bakgrund av den rättspraxis som nämnts ovan i punkterna 106–108 skall detta argument avvisas.

139 Vad för det tredje gäller Frankrike uppgav förstainstansrätten i punkt 96 i den överklagade domen att artikel 2 i standardavtalet för återförsäljare av år 1991 innehöll en ömsesidig exklusivitetsklausul, enligt vilken det bland annat var förbjudet för distributörerna att sälja, sprida eller direkt eller indirekt erbjuda JCB–koncernens produkter och reservdelar utanför det avtalade distriktet. Enligt samma punkt i den överklagade domen förbjöds i detta icke anmälda avtal aktiv försäljning, och det var avfattat så att det även innehöll ett förbud mot passiv försäljning utanför det avtalade distriktet.

140 Efter att ha granskat de handlingar på vilka kommissionen i det ifrågasatta beslutet stödde sin slutsats att det förelåg rättsstridiga begränsningar, nämligen ett telefaxmeddelande av den 21 juni 1988 från JCB SA till en auktoriserad återförsäljare, ett brev av den 10 januari 1995 från JCB SA till bolaget Philippe MPT och ett brev av den 31 januari 1996 som Pinault Équipement sänt till JCB SA, konstaterade förstainstansrätten i punkt 98 i den överklagade domen att nämnda handlingar i stor utsträckning bekräftade de restriktiva åtgärder och den avskärmning av marknaden som skrivits in i standardavtalet för återförsäljare.

141 JCB Service har i detta avseende gjort gällande att förstainstansrätten har gjort en uppenbart oriktig tolkning av artikel 2 i avtalet rörande Frankrike, i det att den uppgav att avtalet innebar "att aktiv försäljning [är] förbjuden, och det är avfattat så att det även innehåller ett förbud mot passiv försäljning utanför det avtalade distriktet". Enligt JCB Service stödde sig förstainstansrätten även på uppenbart irrelevant bevisning i syfte att bevisa den påstådda begränsningen.

142 Domstolen konstaterar härvid att det ifrågasatta beslutet inte grundas på ett uttryckligt förbud i återförsäljaravtalet i sig utan på hur avtalet verkligen tillämpades. Denna slutsats framgår av skälen 111–114 i det ifrågasatta beslutet och särskilt av skäl 146 i nämnda beslut, i vilket kommissionen konstaterade att "avtalet mellan JCB [–koncernen] och dess officiella distributörer, så som detta tillämpas i praktiken, [innebär] att distributörernas försäljning utanför sina tilldelade distrikt förhindras eller begränsas".

143 Giltigheten av det ifrågasatta beslutet kan under dessa omständigheter inte påverkas. JCB Services argument saknar följaktligen verkan och skall lämnas utan avseende.

144 Domstolen konstaterar med avseende på JCB Services påstående att förstainstansrätten grundade sig på irrelevant bevisning då den slog fast att det förelåg en överträdelse, det vill säga telefaxmeddelandet som JCB SA den 21 juni 1988 sände till en officiell distributör och ett brev som Pinault Équipement den 31 januari 1996 sände till JCB SA, att JCB Service återigen har ifrågasatt förstainstansrättens bedömning av de faktiska omständigheter som rörde de förbjudna förfarandena utan att visa att förstainstansrätten på något vis har missuppfattat bevisningen.

145 Vad gäller parallellexporten på hela den berörda geografiska marknaden skall samma slutsats dras beträffande argumentet att förstainstansrätten i punkterna 106–107 i

den överklagade domen hade gjort en oriktig bedömning av bevisningen, det vill säga ett brev av den 2 juni 1992 från JCB Sales till Watling JCB och två telefaxmeddelanden av den 11 respektive den 15 maj 1995 från det tyska dotterbolaget JCB Germany.

146 I punkt 107 i den överklagade domen fann nämligen förstainstansrätten, i sin egenskap av ensam uttolkare, och utan att bevisningen därvid missuppfattades, dels att nämnda handlingar visade att JCB Service drev en politik som innebar att distributörernas distrikt och de nationella marknaderna avskärmades, vilket hade lett till att företaget generellt förbjudit all försäljning utanför distrikten, oavsett om det handlade om parallellexport utanför dess säljorganisation eller ej, dels att detta uppträdande stärkte begränsningarna avseende den passiva försäljningen.

147 Av det ovanstående följer att JCB Service inte kan vinna framgång med något av de argument som framförts med avseende på överträdelsens första del.

— Överträdelsens andra del rörande begränsningar av inköpskällorna för officiella distributörer i Frankrike och Italien och rörande förbud mot korsvisa leveranser mellan officiella distributörer

148 I punkt 112 i den överklagade domen påpekade förstainstansrätten att det avseende Frankrike som ett huvudvillkor föreskrivs i artikel 2 i standardavtalet för återförsäljare, att beställningar av JCB-koncernens produkter och reservdelar uteslutande skall göras hos det franska dotterbolaget, JCB SA, eller hos JCB Service.

149 I samma punkt anges att distributörer i Italien enligt klausul 4 i distributionsavtalet förbjuds att sälja eller vara direkt eller indirekt delaktiga i försäljning av andra produkter än JCB-koncernens, och i artikel 6 i nämnda avtal åläggs de att inte

anskaffa reservdelar och andra ersättningsprodukter för reparationer av JCB-koncernens produkter från andra än JCB SpA, förutom med JCB Services skriftliga förhandsgodkännande, i de fall som avses i de två artiklarna.

150 Efter att ha slagit fast att de ovannämnda avtalen hade ett begränsande syfte prövade förstainstansrätten i punkt 115 i den överklagade domen den bevisning som kommissionen hade lagt till grund för att fastställa överträdelsen i Frankrike, det vill säga en skrivelse av den 21 juni 1996 som JCB SA sänt till Sem-Cedima, en av företagets officiella distributörer, och en annan skrivelse av den 10 februari 1999 från en auktoriserad återförsäljare i Frankrike. Förstainstansrätten uppgav i nämnda punkt i den överklagade domen att dessa handlingar visade att avtalen tillämpades och att det förelåg begränsningar av JCB-koncernens auktoriserade ombuds inköpskällor i Frankrike.

151 Vad gäller Italien uppgav förstainstansrätten i punkt 116 i den överklagade domen att kommissionen inte hade grundat sin uppfattning att överträdelsens andra del var fastställd på några andra bevis än avtalsbestämmelserna och att JCB Service hade gjort gällande att kommissionen inte kunde ålägga företaget påföljder för klausuler som inte hade tolkats eller tillämpats strikt, utan att undersöka huruvida de verkligen genomförts och bevisa detta.

152 Förstainstansrätten slog därefter fast i punkt 117 i den överklagade domen att den omständigheten att de klausuler som begränsar konkurrensen inte har tolkats eller tillämpats strikt saknar betydelse för frågan huruvida den påstådda överträdelsen kan fastställas. Med hänvisning till domstolens rättspraxis uttalade förstainstansrätten vidare i nämnda punkt att det faktum att det i det ifrågasatta beslutet inte ingår några som helst undersökningar av resultatet av avtalen inte i sig utgör en brist i beslutet, eftersom det preciserats att det konkurrensbegränsande syftet eller resultatet av ett avtal skall beaktas alternativt och inte kumulativt.

153 Det var mot denna bakgrund som förstainstansrätten i punkt 118 i den överklagade domen slog fast att kommissionen med rätta hade fastställt den del av överträdelsen som avsåg begränsning av inköpskällor för produkter som omfattas av avtalet av officiella distributörer i Frankrike och Italien.

154 JCB Service har i detta hänseende gjort gällande att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning i det att den åsidosatte tillämplig gemenskapslagstiftning, nämligen förordning nr 1983/83 samt kommissionens förordning nr 67/67/EEG av den 22 mars 1967 om tillämpning av artikel [81].3 i fördraget på grupper av ensamåterförsäljaravtal (EGT 1967, 57, s. 849). Enligt JCB Service skulle nämligen gruppundantag kunna beviljas enligt förordningarna nr 67/67 och nr 1983/83.

155 Domstolen erinrar om att JCB Service vid förstainstansrätten hävdade att anmärkningen om att det i avtalen fastställdes begränsningar avseende inköpskällor för auktoriserade distributörer i Frankrike och Italien, med innebörden att dessa endast fick göra sina inköp hos JCB Services nationella dotterbolag och att korsvisa leveranser mellan auktoriserade distributörer förbjöds, baseras på kommissionens felaktiga tolkning av avtalen, eftersom syftet med de omstridda klausulerna endast var att säkerställa att distributörerna enbart saluförde JCB-koncernens produkter. JCB Service hävdade dessutom att kommissionen inte hade undersökt huruvida de kritiserade klausulerna verkligen tillämpades.

156 De argument som JCB Service har framfört vid domstolen till stöd för sin grund är därmed nya och skall således avvisas. Såsom det har angetts ovan i punkt 114 är domstolen i ett mål om överklagande nämligen endast behörig att pröva den lägre instansens rättsliga bedömning av de grunder och argument som har behandlats vid den.

157 Det följer av det ovanstående att JCB Service inte kan vinna framgång med de argument som framförts i syfte att ifrågasätta överträdelsens andra del. Överklagandet skall följaktligen inte bifallas på den andra grundens första del, eftersom den delvis inte kan tas upp till sakprövning och delvis är ogrundad.

Den andra delgrunden

158 Förstainstansrätten uppgav i punkt 160 i den överklagade domen att det av det ifrågasatta beslutet framgick att kommissionen avslog den ansökan om undantag som hade ingetts år 1973 av det skälet att det för en prövning av ansökan var nödvändigt att bedöma JCB-koncernens distributionssystem i dess helhet, vilket med beaktande av anmälningarnas ofullständiga karaktär skulle ha varit omöjligt, och därför att JCB-koncernens avtal och förfaranden innehöll konkurrensbegränsningar och inte uppfyllde de kumulativa villkor som anges i artikel 81.3 EG för beviljande av undantag. Enligt förstainstansrätten gällde ansökan endast standardavtalet avseende Irland, Sverige och Kanalöarna och härrörde från JCB Sales.

159 Därefter uppgav förstainstansrätten i punkt 161 i den överklagade domen att parterna i rätten hade debatterat den generella frågan huruvida JCB-koncernens distributionssystem skulle kunna bli föremål för ett beslut enligt artikel 81.3 EG och att denna fråga behandlas i skälen 201–222 i det ifrågasatta beslutet.

160 Förstainstansrätten tillade emellertid att ett undantag under alla omständigheter endast skulle kunna ha beviljats för det avtal som vederbörligen anmälts och för vilket undantaget begärts och att JCB Services yrkande härvidlag avsåg ogiltigförklaring av artikel 2 i det ifrågasatta beslutet i vilken 1973 års ansökan avslogs. Enligt förstainstansrätten var det med beaktande av endast det avtal som nämnts i punkt 160 i den överklagade domen som det skulle bedömas huruvida ansökan om undantag var välgrundad och det fanns inte skäl för förstainstansrätten att pröva huruvida ett sådant undantag hade kunnat beviljas för samtliga de avtal som JCB-koncernen insänt till kommissionen.

161 Förstainstansrätten konstaterade vidare i punkt 164 i den överklagade domen att ifrågavarande avtal inte kunde omfattas av det gruppundantag som föreskrivs i

kommissionens förordning (EEG) nr 123/85 av den 12 december 1984 om tillämpning av fördragets artikel [81].3 på vissa grupper av försäljnings- och serviceavtal för motorfordon (EGT L 15, 1985, s. 16; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 56) (nedan kallad förordning nr 123/85), vilken ersatts av förordning nr 1475/95. Därefter prövade förstainstansrätten huruvida det ifrågavarande avtalet skulle kunna bli föremål för ett individuellt undantag med stöd av artikel 81.3 EG.

162 Förstainstansrätten uttalade i punkt 165 i den överklagade domen härvidlag att sådan möjlighet finns föreskriven för fall då avtalen eller förfarandena i fråga bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen av varor eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande, samtidigt som konsumenterna tillförsäkras en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås, utan att de ålägger de berörda företagen begränsningar som inte är nödvändiga för att uppnå dessa mål, och inte heller ger dessa företag möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av varorna i fråga. I samma punkt i den överklagade domen preciserade förstainstansrätten dessutom att kommissionen i det ifrågasatta beslutet ansett att den kombination av selektivitet och exklusivitet som fanns i JCB-koncernens distributionssystem medförde en kumulering av icke nödvändiga begränsningar, utan att dessa uppvägdes av fördelaktiga effekter för bland annat konsumenterna.

163 Enligt punkt 166 i den överklagade domen begränsade sig JCB Service till att generellt påstå att distributionsavtalen uppfyllde villkoren för att undantag skall beviljas, utan att ange exakt vilka fördelar som följde av det aktuella avtalet som gjorde att det kunde bli föremål för ett sådant beslut. Det anges dessutom i samma punkt i den överklagade domen att JCB Service hade nöjt sig med att göra gällande att ifrågavarande avtal inte var ogynnsamt för konsumenterna och att kommissionen inte visat att avtalet inte hade gynnsamma effekter, men att företaget inte vid något tillfälle hade angett fördelarna med begränsningarna eller skälen till att de var berättigade.

164 Vad gäller slutligen kommissionens beslut att bevilja individuella undantag i fall där distributionssystem har innehållit en kombination av exklusivitet och selektivitet

som JCB Service har åberopat, det vill säga kommissionens beslut 75/73/EEG av den 13 december 1974 om ett förfarande enligt artikel [81] i EEG-fördraget (IV/14.650 — Bayerische Motoren Werke AG) (EGT L 29, 1975, s. 1) (nedan kallat beslutet i ärendet BMW) och kommissionens beslut 85/559/EEG av den 27 november 1985 om ett förfarande enligt artikel [81] i EEG-fördraget (IV/30.846 — Ivoclar) (EGT L 369, s. 1) (nedan kallat beslutet i ärendet Ivoclar) samt kommissionens tillkännagivande 93/C 275/03 i enlighet med artikel 19.3 i förordning nr 17 — Ärende nr IV/34.084 — Sony España SA, EGT C 275, 1993, s. 3), konstaterade förstainstansrätten i punkt 167 i den överklagade domen att de slutsatser som drogs i dessa ärenden inte kunde tillämpas på JCB–koncernens distributionssystem.

165 Det följer nämligen av samma punkt i den överklagade domen att, med avseende på beslutet i ärendet BMW, den aktiva försäljningen utanför distrikten inte var förbjuden, och än mindre den passiva försäljningen och leveranserna inom nätverket. Vad gäller Ivoclars distributionssystem, ombads den berörde senare att välja mellan ett exklusivt och ett selektivt system. Sony España SA hade endast en begränsande åtgärd gemensam med JCB-koncernens distributionssystem.

166 Mot bakgrund av ovanstående överväganden slog förstainstansrätten i punkt 168 i den överklagade domen fast att JCB Service inte hade visat att dess avtal kunde omfattas av det gruppundantag som föreskrivs i förordning nr 123/85, vilken ersatts av förordning nr 1475/95. Företaget hade heller inte visat att avtalet skulle kunna bli föremål för ett beslut om individuellt undantag enligt artikel 81.3 EG.

167 JCB Service har för det första gjort gällande att förstainstansrätten har gjort en uppenbart oriktig bedömning av omfattningen av det sökta individuella undantaget. Det framgår nämligen av punkt 161 i den överklagade domen att förstainstansrätten begränsade sin prövning av ansökan om undantag till att gälla endast ett av de anmälda avtalen.

168 Domstolen påpekar att kommissionen i skälen 197–200 i det ifrågasatta beslutet preciserade att gruppundantag enligt förordningarna nr 1983/83, nr 1475/95 och nr 2790/1999 inte kunde beviljas och att kommissionen därefter tog ställning till huruvida den med stöd av artikel 4.1 i förordning nr 17 kunde bevilja ett individuellt undantag enligt artikel 81.3 EG.

169 Kommissionen erinrade om i skäl 202 i det ifrågasatta beslutet att något beslut enligt artikel 81.3 EG inte fick fattas i fråga om begränsande avtal eller samordnade förfaranden som inte anmälts på vederbörligt sätt. Därefter prövade kommissionen i skälen 207–220 i nämnda beslut om de kumulativa villkoren i ovannämnda artikel var uppfyllda beträffande de avtal och samordnade förfaranden som tillämpades.

170 Efter att i skäl 221 i det ifrågasatta beslutet ha funnit att så inte var fallet slog kommissionen i följande skäl fast att något undantag inte kunde beviljas även om JCB Service hade anmält sina avtal så som de hade tillämpats.

171 Av det ovan anförda följer att kommissionen i fråga om tillämpning av artikel 81.3 EG granskade samtliga avtal och samordnade förfaranden som tillämpades. Förstainstansrätten har inte avvikit från kommissionens bedömning i detta avseende. JCB Service kan således inte vinna framgång med sitt argument att det i punkterna 160 och 161 i den överklagade domen endast hänvisas till avtalet rörande Irland, Sverige och Kanalöarna.

172 Det följer av det ovan anförda att JCB Service inte kan vinna framgång med den första anmärkningen.

173 JCB Service har för det andra gjort gällande att den överklagade domen är motsägelsefull med avseende på avslaget på företagets ansökan om undantag.

174 Å ena sidan fann nämligen förstainstansrätten i punkterna 133, 145 och 154 i den överklagade domen att följande tre överträdelser inte var styrkta:

— Fastställande av rabatter eller återförsäljarpriser för officiella distributörer i Förenade kungariket och Frankrike.

— Uttagande av en serviceavgift på försäljning av distributörer i Förenade kungariket till andra medlemsstater enligt tariffer som fastställts av JCB Service.

— Indragning av det kommersiella stödet vid multipla transaktioner till ombud i Förenade kungariket vid försäljning utanför distrikten, varvid de officiella distributörernas och återförsäljarnas ersättning blir beroende av bestämmelseorten för försäljningen.

175 Å andra sidan godkände förstainstansrätten dessutom kommissionens avslag på ansökan om undantag och grundade sig därvid på skälen 201–222 i det ifrågasatta beslutet, vilka enligt JCB Service rörde överträdelsens tre ovannämnda delar.

176 Domstolen konstaterar att förstainstansrätten i punkterna 160–169 i den överklagade domen prövade huruvida kommissionens bedömning i fråga om avslaget på ansökan om individuellt undantag var välgrundad och att riktigheten av denna bedömning därvid inte ifrågasattes.

177 Det skall i detta hänseende påpekas att kommissionen i skäl 209 i det ifrågasatta beslutet uppgav att kombinationen av ensamrätt i distrikt och förbudet mot att sälja till icke auktoriserade distributörer, som eventuellt konkurrerar med officiella distributörer, och exklusivt inköp av delar för officiella distributörer, hindrar eller begränsar utvecklingen av marknaden för underhåll, reparation och tillhandahållande av reservdelar under optimala säkerhetsförhållanden, en marknad som är åtskild från den för försäljning av nya maskiner. I samma skäl uppgav kommissionen vidare att, när det gäller den styrka som en officiell distributör har på den lokala marknaden med avseende på leveranser under pressade tidsförhållanden, denna kombination uppväger de förväntade fördelarna för konsumenten, särskilt med tanke på JCB Services betydande marknadsandelar när det gäller traktorgrävare.

178 Kommissionen fann därefter i skälen 214 och 215 att passiv försäljning måste tillåtas i ett system med exklusiv distribution för att man skall kunna undvika att nackdelarna med konkurrens blir större än fördelarna. På den gemensamma marknaden kan kombinationen av ensamrätt i distrikt, begränsning av aktiv och passiv försäljning samt selektiv distribution i JCB-koncernens nät inte anses vara oundgänglig för en förbättrad distribution av bygg- och jordförflyttningsmaskiner, där JCB-koncernens andel av gemenskapsmarknaden uppgår till 45 procent när det gäller traktorgrävare. Kommissionen preciserade särskilt att dessa maskiner, till skillnad från motorfordon, för det mesta används i begränsade geografiska områden och de flyttas inte långa sträckor till olika platser.

179 Kommissionen uttalade slutligen i skäl 218 att det inte är oundgängligt för en förbättrad distribution med höga säkerhetsnormer som gynnar användarna, vare sig att begränsa leveranser av JCB-koncernens maskiner och reservdelar enbart till auktoriserade distributörer eller slutanvändare, eller att tilldela exklusiva distrikt utanför vilka aktiv eller, ännu mindre, passiv försäljning inte är möjlig.

180 Av det ovanstående följer att kommissionen vid sin bedömning av huruvida de kumulativa villkoren i artikel 81.3 EG var uppfyllda under alla omständigheter hänvisade till de omständigheter som utgjorde de två första delarna av den överträdelse som konstaterats i artikel 1 i det ifrågasatta beslutet. Riktigheten av avslaget på ansökan om undantag kan således inte ifrågasättas med åberopande av att det föreligger en motsägelse.

181 JCB Service kan således inte heller vinna framgång med den andra anmärkningen.

182 JCB Service har för det tredje gjort gällande att förstainstansrätten har gjort en oriktig bedömning när den i punkt 166 i den överklagade domen uppgav att företaget inte hade angett exakt vilka fördelar som följde av dess distributionsavtal. JCB Service har i detta avseende gjort gällande att ifrågavarande fördelar redan bedömts i skälen 207 och 208 i det ifrågasatta beslutet och att det är uppenbart att förstainstansrätten underlät att beakta detta.

183 Det skall inledningsvis påpekas att förstainstansrättens konstaterande i punkt 166 i den överklagade domen att JCB Service inte hade angett exakt vilka fördelar som följde av det aktuella avtalet och som gjorde att det kunde bli föremål för ett beslut om undantag är oriktigt.

184 Det framgår nämligen av skäl 207 i det ifrågasatta beslutet att kommissionen medgav att några av de fördelar som är gemensamma för vissa kategorier av distributionsavtal, exempelvis exklusiv distribution, exklusivt inköp och distribution av motorfordon, kunde härledas från JCB-koncernens distributionsavtal, där bestämmelserna från dessa tre kategorier i själva verket kombinerades.

185 Kommissionen uppgav dessutom i skäl 208 i det ifrågasatta beslutet bland annat att konsumenterna kan anses ha erhållit en skälig andel av de förväntade fördelar som nämns ovan. Det var därför legitimt att välja distributörer på grundval av deras förmåga att erbjuda köpare av JCB-koncernens produkter en hög servicestandard.

186 Av rättspraxis följer emellertid att om en dom från förstainstansrätten innehåller domskäl som strider mot gemenskapsrätten, men domslutet visar sig vara riktigt enligt andra rättsliga grunder, skall överklagandet ogillas (dom av den 2 december 2004 i mål C-226/03 P, José Martí Peix mot kommissionen, REG 2004, s. I-11421, punkt 29).

187 För att ett individuellt undantag skall beviljas med stöd av artikel 81.3 EG krävs enligt rättspraxis att samtliga villkor som anges i denna artikel är uppfyllda (se beslut av den 25 mars 1996 i mål C-137/95 P, SPO m.fl. mot kommissionen, REG 1996, s. I-1611, punkt 34).

188 Oberoende av om det finns grund för JCB Services påstående i detta avseende, har företaget inte genom sina övriga argument visat att det var oriktigt av kommissionen att i skäl 221 i det ifrågasatta beslutet slå fast att de kumulativa villkoren i artikel 81.3 EG inte var uppfyllda och att förstainstansrätten således har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att godkänna kommissionens ståndpunkt.

189 Klaganden kan således inte heller vinna framgång med sin tredje anmärkning.

190 JCB Service har för det fjärde gjort gällande att förstainstansrätten i punkt 167 i den överklagade domen har gjort en oriktig tolkning av reglerna rörande undantag. Det föreligger nämligen inte någon begränsning av den passiva försäljningen, och de principer som följer av besluten i ärendena BMW och Ivoclar borde ha tillämpats analogt och borde följaktligen ha räckt för att det sökta undantaget skulle beviljas.

191 Domstolen konstaterar att JCB Service genom sin anmärkning endast har ifrågasatt förstainstansrättens bedömning av de faktiska omständigheterna. Företaget har nämligen hävdat att förstainstansrätten mot bakgrund av besluten i de ovannämnda ärendena BMW och Ivoclar borde ha nått den motsatta slutsatsen mot den som anges i punkt 167 i den överklagade domen. JCB Service har emellertid i detta avseende inte framfört något argument som visar att förstainstansrätten gjort sig skyldig till någon som helst missuppfattning av de faktiska omständigheterna eller till felaktig rättstillämpning.

192 Under dessa omständigheter och mot bakgrund av den rättspraxis som nämnts ovan i punkterna 106–108 skall den fjärde anmärkningen avvisas.

193 JCB Service kan således inte vinna framgång med den andra grundens andra del. Den andra grunden skall följaktligen till viss del inte tas upp till sakprövning och i övrigt inte leda till bifall för överklagandet.

Den tredje grunden

194 Den tredje grunden sönderfaller i två delar. Vardera delgrunden består av skilda anmärkningar. JCB Service har gjort gällande att förstainstansrätten har åsidosatt artikel 15 i förordning nr 17 och har i detta avseende åberopat åsidosättande dels av vissa grundläggande principer, dels av de regler som rör fastställelsen av beloppet av de böter som skall åläggas.

Den första delgrunden

195 Förstainstansrätten uppgav i punkt 176 i den överklagade domen att kommissionen inte utan att åsidosätta artikel 15.5 a i förordning nr 17 kunde ålägga JCB Service böter för de avtal som anmäldes år 1973 och år 1975. Enligt förstainstansrätten skulle lagligheten av kommissionens beslut i detta avseende endast prövas i förhållande till de delar av överträdelsen som berördes av anmälan och som förstainstansrätten ansåg fastställda. Det handlade om överträdelsens första del rörande de begränsningar av den passiva försäljningen enligt artikel 1 a i det ifrågasatta beslutet som har samband med de avtal som anmäldes avseende Förenade kungariket och som följer av klausul 4 i nämnda avtal. Det handlade vidare om överträdelsens andra del rörande de begränsningar av inköpskällorna som nämns i artikel 1 b i det ifrågasatta beslutet. Överträdelsens andra del berörs enligt förstainstansrätten inte av anmälan.

196 Förstainstansrätten fann i punkt 177 i den överklagade domen att klausul 4 inte hade tillämpats i enlighet med sin egen lydelse, utan avtalsbestämmelsen hade kommit att innefatta ett generellt förbud för distributörerna att sälja utanför sina distrikt, bland annat på export. Förstainstansrätten preciserade även att bestämmelserna i artikel 15.5 a i förordning nr 17 inte åsidosätts i den utsträckning de förfaranden som har gett upphov till bötesåläggandet inte följer bestämmelserna i de anmälda avtalen.

197 JCB Service har i detta hänseende gjort gällande att förstainstansrätten har gjort en felaktig rättstillämpning, eftersom den vid prövningen av frågan rörande böterna underlät att vederbörligen beakta, för det första, kommissionens åsidosättande av principen om god förvaltningssed mot bakgrund av skyldigheten att inom skälig tid anta ett beslut och, för det andra, JCB Services berättigade förväntningar. Kommissionens skrivelse av den 13 januari 1976 liksom avgörandena av nationella myndigheter och domstolar hade nämligen gett JCB Service anledning att tro att det fanns en verklig möjlighet att de omtvistade avtalen skulle omfattas av det sökta undantaget och att företaget således skulle undgå eventuella böter.

198 JCB Service har, genom sin anmärkning rörande åsidosättandet av principen om god förvaltningssed mot bakgrund av kommissionens skyldighet att inom skälig tid anta ett beslut, i huvudsak kritiserat förstainstansrätten för att den inte slog fast att kommissionen i förevarande fall med orätt ålagt böter utan att ta hänsyn till att det ifrågasatta beslutet inte antagits inom skälig tid.

199 Såsom det har angetts ovan i punkterna 77–79 kan JCB Service inte under några omständigheter med framgång göra gällande att det ifrågasatta beslutet skall ogiltigförklaras på grund av att det inte antogs inom skälig tid, eftersom rätten till försvar inte har åsidosatts. JCB Service kan således inte vinna framgång med den första anmärkningen.

200 Vad gäller vidare åsidosättandet av principen om berättigade förväntningar har JCB Service genom sin anmärkning i huvudsak gjort gällande att företaget har rätt att omfattas av bestämmelserna i artikel 15.5 a i förordning nr 17. Detta påstående är emellertid uppenbart grundlöst, eftersom det rör sig om avtal som inte har anmälts i vederbörlig ordning.

201 JCB Service gjorde vid förstainstansrätten gällande att böterna var oproportionerliga, särskilt vid en jämförelse med de böter som enligt samma typ av förfarande ålagts till exempel Volkswagen AG och Opel Nederland BV (kommissionens beslut 98/273/EG av den 28 januari 1998 om ett förfarande enligt artikel [81] i EG-fördraget (Ärende IV/35.733 — VW) (EGT L 124, s. 60) och kommissionens beslut 2001/146/EG av den 20 september 2000 om ett förfarande enligt artikel 81 i EG-fördraget (Ärende COMP/36.653 — Opel) (EGT L 59, 2001, s. 1)). Förstainstansrätten uppgav i detta avseende i punkt 187 i den överklagade domen att oavsett vilka jämförelser kommissionen ansåg det värdefullt att göra för att fastställa det bötesbelopp som ålagts JCB Service, kan de endast vara vägledande, eftersom omständigheterna i ärendena, såsom marknader, produkter, stater, företag och aktuella perioder, inte är identiska.

202 Förstinstansrätten slog följaktligen fast i punkt 189 i nämnda dom att den omständigheten att de bötesbelopp som ålades Volkswagen AG, Opel Nederland BV och JCB Service motsvarade olika andelar av respektive företags omsättning, i förevarande fall inte var ett tecken på att klaganden behandlats diskriminerande.

203 JCB Service har i detta avseende ändå gjort gällande att förstainstansrätten har åsidosatt likabehandlingsprincipen i det att den inte tog ställning till företagets argument att bötesbeloppet var oproportionerligt i förhållande till de böter som under jämförbara omständigheter ålagts i besluten i ärendena rörande Volkswagen AG och Opel Nederland BV.

204 Domstolen konstaterar inledningsvis att förstainstansrätten, till skillnad från vad JCB Service har gjort gällande, klart har bemött företagets argument i punkterna 187 och 189 i den överklagade domen.

205 Det skall dessutom påpekas att JCB Service inte har avsett att genom sina argument ifrågasätta domstolens fasta rättspraxis enligt vilken kommissionens tidigare beslutspraxis inte utgör den rättsliga ramen för åläggande av böter på konkurrensområdet och att beslut i andra ärenden kan vara vägledande vid fastställelsen av om det förekommer diskriminering.

206 Av det ovan anförda följer att JCB Service inte kan vinna framgång med dessa argument och att överklagandet inte skall bifallas på förevarande grunds första del.

Den andra delgrunden

207 Det följer av domstolens rättspraxis att även om riktlinjerna inte kan anses som rättsregler, som administrationen under alla omständigheter skulle vara skyldig att iaktta, utgör de likväl vägledande förhållningsregler för den praxis som skall följas och från vilka administrationen, i ett enskilt fall, inte kan avvika utan att ange skäl som är förenliga med likabehandlingsprincipen (dom av den 28 juni 2005 i de förenade målen C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, Dansk Rørindustri m.fl. mot kommissionen, REG 2005, s. I-5425, punkt 209).

208 Kommissionen har, genom att den antog sådana förhållningsregler och genom att den genom reglernas offentliggörande tillkännagav att den hädanefter skulle tillämpa dem på de fall som berördes av dem, själv begränsat utrymmet för sin skönsmässiga bedömning. Institutionen riskerar således att sanktionsåtgärder vidtas mot den på grund av att den åsidosatt allmänna rättsprinciper såsom likabehandlingsprincipen eller principen om skydd för berättigade förväntningar om den frångår dessa regler (domen i de ovannämnda förenade målen Dansk Rørindustri m. fl. mot kommissionen, punkt 211).

209 Det följer dessutom av nämnda rättspraxis att det i riktlinjerna på ett allmänt och abstrakt sätt föreskrivs vilken metod som kommissionen skall tillämpa då den med stöd av artikel 15 i förordning nr 17 ålägger böter. Riktlinjerna, vilka kommissionen utformade bland annat mot bakgrund av de principer som utarbetats i domstolens rättspraxis, säkerställer följaktligen rättssäkerheten för företagen (se, för ett liknande resonemang, domen i de ovannämnda förenade målen Dansk Rørindustri m.fl. mot kommissionen, punkt 213).

210 Det är mot bakgrund av denna rättspraxis som domstolen skall pröva de argument som JCB Service framfört i syfte att visa att det var fel av förstainstansrätten att inte vidta åtgärder mot kommissionen på grund av dess påstådda överträdelse av riktlinjerna.

211 Vad gäller inledningsvis överträdelsens allvar skall det preciseras att de ifrågavarande överträdelserna enligt punkt 182 i den överklagade domen, i alla språkversioner utom den engelska där de betecknas som "allvarliga", betecknas som "mycket allvarliga" på grund av den skadliga inverkan de har på den inre marknaden, i synnerhet genom att de åsyftar, och resulterar i, en avskärmning av nationella marknader. Det anges att de således i sig motiverar ett högt bötesbelopp. I följande punkt i den överklagade domen anges att JCB Service är ett relativt stort företag inom gemenskapen och inom den berörda sektorn och att kommissionen således inte misstagit sig i sin uppskattning av överträdelsens påverkan på de berörda nationella marknaderna vid fastställelsen av bötesbeloppet.

212 Vad vidare gäller överträdelsens varaktighet framgår det av punkt 184 i den överklagade domen att överträdelsen pågick under tio år. Förstainstansrätten preciserade i detta avseende i punkt 185 i den överklagade domen att "[d]e två delarna av överträdelsen förekom samtidigt under halva denna period. JCB Service har även understrukit att det endast var under en period på fem år som samtliga delar av överträdelsen — vilkas antal minskat till två — pågick samtidigt. De begränsningar som ålades avseende export, och som utgör överträdelsens första del, är emellertid själva kärnan i JCB[-koncernens] distributionssystem och har en övervägande betydelse, varav de begränsningar av inköpskällor som utgör överträdelsens andra del logiskt följer... [M]ed hänsyn till den större betydelsen av överträdelsens första del, vilken hör samman med en central sida av JCB[-koncernens] distributionssystem, skall överträdelsens varaktighet inte bedömas vara kortare än tio år."

213 Med avseende på kommissionens konstaterande att det inte förelåg några särskilda förmildrande omständigheter anges i punkt 190 i den överklagade domen att JCB Service inte med framgång kan göra gällande att avsaknaden av ett formellt ställningstagande från kommissionens sida avseende klagandens avtal innebar ett "tyst godkännande", eftersom ett sådant synsätt är främmande för gemenskapens konkurrensrätt.

214 I samma punkt anges dessutom att JCB Service inte heller med framgång kunde åberopa vare sig det beslut av den irländska konkurrensmyndigheten eller den dom av Cour d'appel de Paris som nämnts ovan. Enligt förstainstansrätten kunde det inte heller som en förmildrande omständighet med framgång göras gällande att JCB-koncernens distributionssystem var förenligt med gemenskapens konkurrensregler, eftersom avslaget på JCB Services ansökan om undantag bedömts vara välgrundat.

215 JCB Service har i huvudsak gjort gällande att förstainstansrätten med orätt slog fast i punkt 182 i den överklagade domen att de två formerna av konkurrensbegränsande verksamhet i sig motiverade ett högt bötesbelopp, eftersom de kunde betecknas som "mycket allvarliga" överträdelser. Oavsett hur de formellt betecknats i det ifrågasatta beslutet kan ifrågavarande förfaranden nämligen inte anses som "mycket allvarliga" överträdelser på grund av deras art och verkliga påverkan på marknaden.

216 Till skillnad från vad JCB Service har gjort gällande är det uppenbart att de konstaterade överträdelserna skall anses som "mycket allvarliga" i den mening som avses i punkt 1 A i riktlinjerna och att ett sådant bötesbelopp som är möjligt för denna typ av överträdelse således kan komma att åläggas.

217 Det framgår av skäl 248 i det ifrågasatta beslutet att de distributionsavtal som, likt JCB Services avtal, syftar till att avskärma nationella marknader inom den gemensamma marknaden genom olika förstärkande konkurrensbegränsningar, är till men för en väl fungerande inre marknad. De motverkar ett av gemenskapens främsta syften och har under flera årtionden behandlats som överträdelser av artikel 81 EG i beslutspraxis och rättspraxis.

218 I skälen 249 och 250 i det ifrågasatta beslutet uppgav kommissionen att tillämpningen av dessa begränsningar utan tvivel var uppenbar när det gällde distributörer i flera medlemsstater, vilka utgjorde en betydande del av den gemensamma marknaden. Kommissionen uppgav vidare att JCB Service är ett stort företag med stort inflytande när det gäller några av de produktmarknader och geografiska marknader som berördes, att företaget hade en verklig kapacitet att förorsaka avsevärd skada för andra aktörer i efterföljande marknadsled genom sitt beteende och att det hade en infrastruktur som borde ha gjort det möjligt för det att inse att dess beteende stred mot artikel 81 EG.

219 Det var mot denna bakgrund som kommissionen i skäl 251 i det ifrågasatta beslutet slog fast att JCB Services överträdelser var "mycket allvarliga" och att de, på grund av denna allvarliga karaktär, skulle medföra böter med ett belopp på 25 miljoner euro.

220 Av det ovan anförda följer att det var rätt av förstainstansrätten att inte vidta åtgärder mot kommissionen för att den beträffande de aktuella överträdelserna ålade böter med ett belopp som motsvarade "mycket allvarliga" överträdelser.

221 Vad gäller den omständigheten att det i punkt 182 i den engelska språkversionen av den överklagade domen anges att det rör sig om "allvarliga" överträdelser i stället för "mycket allvarliga", skall det preciseras att det endast rör sig om ett skrivfel. Bortsett från att uttrycket "mycket allvarliga" förekommer i alla andra språkversioner av den överklagade domen saknar det nämligen betydelse att uttrycket "allvarliga" används, eftersom det otvetydigt framgår av punkt 182 i den överklagade domen att det rör sig om "mycket allvarliga" överträdelser i den mening som avses i punkt 1 A i riktlinjerna, vilket motiverar ett högt bötesbelopp.

222 JCB Service har vidare gjort gällande att förstainstansrätten i likhet med kommissionen har gjort en oriktig bedömning av överträdelsens varaktighet när den slog fast att denna varat under tio år. Det är nämligen nödvändigt att fastställa varaktigheten av de rättsstridiga förfarandena med beaktande av kommissionens försumlighet, vilken har gett JCB Service grundad anledning att tro att dess distributionsnät inte innebar en överträdelse av konkurrensreglerna. Med hänsyn till att varaktigheten av ett rättsstridigt förfarande är en faktor som kan motivera en höjning av bötesbeloppet borde i förevarande sammanhang mot denna bakgrund varaktigheten av de omtvistade förfarandena inte kunna tjäna som faktor för att höja ett bötesbelopp som redan är omotiverat högt.

223 Detta argument är helt irrelevant. Kommissionens bedömning av den konstaterade överträdelsens varaktighet avsåg icke anmälda avtal och förfaranden. JCB Service kan följaktligen inte under några omständigheter på grundval av avtal som inte har anmälts i enlighet med de formkrav som följer av rättspraxis ifrågasätta riktigheten av kommissionens bedömning av överträdelsens varaktighet enligt riktlinjerna.

224 Med avseende på denna fråga har JCB Service gjort gällande att det inte finns någon bevisning som styrker konstaterandet att de påtalade överträdelserna pågått under tio år. Mot bakgrund av de handlingar som granskats i fråga om de två delar av överträdelsen som i den överklagade domen ansetts fastställda och som härrör från år 1992 kunde förstainstansrätten inte, utan att verkligen ta ställning till bevisningen, slå fast att överträdelsen påbörjats år 1988 och inte heller i punkt 184 i den överklagade domen uttala att ”kommissionen [har] påvisat omständigheter som är kopplade till de två delar av överträdelsen som fastställts” och att ”[d]et bevismaterial som tidigare prövats återfinns i akten avseende hela den period som beaktats”.

225 JCB Service har genom sin anmärkning i huvudsak endast kritiserat förstainstansrätten för att den varken redogjorde för eller nämnde all den bevisning som gjort det möjligt att fastställa överträdelsens varaktighet. Företaget har emellertid inte visat att förstainstansrätten har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning i punkt 184 i den överklagade domen i det att den godtog kommissionens konstateranden i fråga om överträdelsens varaktighet. JCB Service har nämligen inte framfört något argument som visar att kommissionen i detta avseende har avvikit från punkt 1 B i riktlinjerna. Det argument som framförts är således ogrundat.

226 Slutligen har JCB Service hävdat att det var fel av förstainstansrätten att inte vidta åtgärder mot kommissionen på grund av att den inte ansåg att det förelåg några förmildrande omständigheter i den mening som avses i punkt 3 i riktlinjerna. JCB Service hade för det första inte frivilligt inlett de rättsstridiga förfarandena utan dessa var en följd av kommissionens vårdslöshet och bristfälliga förvaltning. Vidare hade de rättsstridiga förfaranden som företagets lastats för inte genomförts i Italien. Slutligen utgör den promemoria av den 16 maj 1995 som nämnts ovan i punkt 93 en särskild förmildrande omständighet och inte en försvårande omständighet.

227 Vad gäller den första anmärkningen skall det påpekas att JCB Service har grundat sitt resonemang på den omständigheten att kommissionens långsamma handläggning av företagets ansökan om undantag har haft återverkningar på det överträdelseförfarande som kommissionen inlett beträffande de icke anmälda avtalen och förfarandena. Enligt företaget borde detta förhållande anses som en särskild förmildrande omständighet vid fastställelsen av det slutliga bötesbeloppet.

228 JCB Service söker på nytt skapa ett processuellt samband mellan de anmälda och de icke anmälda avtalen i syfte att ifrågasätta riktigheten av kommissionens beslut

avseende böternas storlek. Det är emellertid uppenbart att ett sådant samband saknas och det kan därför inte under några förhållanden medföra att det föreligger en förmildrande omständighet i den mening som avses i punkt 3 i riktlinjerna.

229 Vad gäller den andra anmärkningen skall det erinras om att förstainstansrätten i punkt 103 i den överklagade domen, till vilken det även hänvisas i punkt 117 i nämnda dom, konstaterade att ”[h]ur det än förhåller sig med det praktiska genomförandet av avtalen, är emellertid själva förekomsten i distributionsavtal av klausuler som syftar till att begränsa försäljningen eller har detta som följd förbjuden enligt artikel 81.1 EG. Sådana klausuler utgör en konkurrensbegränsning, och om de är av sådant slag att de kan påverka handeln mellan medlemsstaterna kan påföljder utdömas för dem enligt artikel 81.1 EG ... Det faktum att en avtalsklausul som syftar till att begränsa konkurrensen inte har tillämpats av de avtalsslutande parterna är inte ett tillräckligt skäl för att undanta klausulen från förbudet i artikel 81.1 EG.”

230 Av det ovanstående följer att förstainstansrätten, till skillnad från vad JCB Service har gjort gällande, inte uppgav i den överklagade domen att företaget inte hade inlett det rättsstridiga förfarandet i Italien. Förstainstansrätten begränsade sig i stället till att nämna JCB Services påståenden och drog därav en annan slutsats. Mot denna bakgrund skall även JCB Services andra anmärkning lämnas utan bifall.

231 Vad gäller den tredje anmärkningen skall det erinras om att det i promemorian av den 16 maj 1995 angavs att förbudet mot parallellimport stred mot kommissionens beslut och domstolens rättspraxis. Denna omständighet visar således att JCB Service var medvetet om att dess agerande stred mot artikel 81 EG och kunde därför inte anses som en särskild förmildrande omständighet.

232 Av vad anförts följer att förstainstansrätten inte har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning eller felaktig bedömning i punkt 190 i den överklagade domen då den godtog kommissionens ståndpunkt att inte några särskilda förmildrande omständigheter skulle beaktas vid fastställelsen av bötesbeloppet.

233 Överklagandet skall följaktligen inte vinna bifall vare sig på den tredje grundens andra del eller på den tredje grunden som helhet. Yrkandena om upphävande av den överklagade domen skall därför ogillas, eftersom JCB Service inte har vunnit framgång med någon av de anförda grunderna.

234 Eftersom de övriga yrkandena framställts för det fall att domstolen skulle upphäva den överklagade domen, skall huvudöverklagandet ogillas i dess helhet.

Anslutningsöverklagandet

235 Kommissionen har gjort gällande att förstainstansrätten har gjort en felaktig rättstillämpning i fråga om tolkningen av artikel 15.5 i förordning nr 17 i det att den slog fast att en försvårande omständighet inte skulle beaktas vid fastställelsen av bötesbeloppet. Det rör sig om de repressalier som JCB Service vidtog mot en distributör som hade överträtt klausul 4 i distributionsavtalet för Förenade kungariket (förbud mot försäljning till icke auktoriserade återförsäljare). Kommissionen anser särskilt att detta förfarande utgjorde en försvårande omständighet, inte på grundval av den klausul 4 som anmälts, utan därför att denna bestämmelses begränsande art förstärktes av de ekonomiska sanktionsåtgärderna.

236 Det skall erinras om att förstainstansrätten i punkt 191 i den överklagade domen uppgav att kommissionen hade konstaterat försvårande omständigheter. Som en sådan hade den betraktat den ekonomiska sanktionsåtgärd som JCB Service vidtagit mot Gunn JCB för ett åsidosättande av klausul 4, vilken hade betecknats som en "repressalie", och kommissionen hade följaktligen höjt beloppet av de ålagda böterna med 864 000 euro. Förstainstansrätten påpekade även att det inte hade bestritts att Gunn JCB hade agerat i strid med sina avtalsmässiga åtaganden och att företaget felaktigt hade mottagit kommersiellt stöd för multipla transaktioner och slutligen att JCB Service hade vidtagit sanktionsåtgärder med anledning av brottet mot en avtalsbestämmelse. Emellertid preciserade förstainstansrätten att en klausul, oavsett om den är laglig eller olaglig, skall vara skyddad mot bötesföreläggande i enlighet artikel 15.5 i förordning nr 17 så snart den förekommit i ett anmält avtal.

237 Mot denna bakgrund fann förstainstansrätten i punkt 192 i den överklagade domen att kommissionen inte lagligen kunde ålägga böter för ett agerande som hade betecknats som en försvårande omständighet, men som var kopplat till en klausul i ett vederbörligen anmält avtal. Kommissionen kunde således inte öka bötesbeloppet på grundval av de påstått försvårande omständigheterna.

238 JCB Service har hävdat att förstainstansrätten inte har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning. Den ersättning som JCB Service hade begärt från en av företagets distributörer var en sanktionsåtgärd som vidtagits enligt nämnda bestämmelse och inte enligt en icke anmäld bestämmelse. Det hade vidare varit nödvändigt att begära ersättning för att upprätthålla det selektiva distributionsavtalet och för att undvika olaglig diskriminering mellan distributörerna. Det var slutligen fel av kommissionen att beteckna nämnda begäran om ersättning som en "repressalie" vilken utgjorde en försvårande omständighet, eftersom "bestraffningsåtgärder" enligt riktlinjerna för beräkning av böter utgörs av åtgärder "mot andra företag i syfte att få dem att 'respektera' de olagliga förfarandena".

239 Domstolen erinrar om att kommissionen i skäl 40 i det ifrågasatta beslutet uppgav att "[JCB i] de två A/B-blanketterna som lämnades för Förenade kungariket ombads ... ge information om innehållet i avtalet eller om det samordnade förfarandet och, mer specifikt, i avsnitt II.3 f om ... 'sanktioner som kan vidtas gentemot deltagande företag' (bestämmelse om straffavgifter, uteslutning, innehållande av leveranser etc.). I båda blanketterna var det svar som gavs ... 'Nej'... Detta svar gavs inte på ett nonchalant eller slentrianmässigt sätt. I den A/B-blankett som var bifogad avtalet för Danmark, som också anmäldes den 30 juni 1973, redovisades en straffavgift på 250 pund sterling eller tre gånger priset på de reservdelar som köps från andra inköpskällor än JCB."

240 Ovannämnda konstateranden har varken ifrågasatts av JCB Service inom ramen för förevarande förfarande eller bestritts vid förstainstansrätten. Under dessa omständigheter skall det fastställas att JCB Service, mot bakgrund av det nekande svaret i avsnitt II.3 f i formulär A/B om sanktioner som kan vidtas gentemot företag som deltog i den konkurrensbegränsande samverkan avseende Förenade kungariket, vederbörligen hade underrättat kommissionen om sin avsikt att inte vidta sådana sanktionsåtgärder.

241 Det nekande svaret i det ovannämnda avsnittet i formulär A/B betyder således att de sanktionsåtgärder som vidtagits mot distributören i Förenade kungariket ligger utanför ramen för den verksamhet som beskrivits i anmälan. Till skillnad mot vad som angetts i punkt 191 i den överklagade domen skall ifrågavarande sanktionsåtgärder därför inte omfattas av det skydd mot bötesföreläggande som föreskrivs i artikel 15.5 i förordning nr 17.

242 Förstainstansrätten har följaktligen gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning i punkterna 191 och 192 i den överklagade domen i det att den slog fast att kommissionen inte kunde ålägga böter med ett belopp på 864 000 euro för ett agerande som hade betecknats som en försvårande omständighet och att kommissionen inte kunde öka bötesbeloppet på grundval av de påstått försvårande omständigheterna.

243 Av det ovan anförda följer att anslutningsöverklagandet skall bifallas vad gäller punkterna 191 och 192 i domskälen samt punkt 2 i domslutet i den överklagade domen.

244 Enligt artikel 61 i domstolens stadga skall domstolen upphäva förstainstansrättens avgörande om överklagandet är välgrundat. Domstolen kan själv slutligt avgöra ärendet, om detta är färdigt för avgörande, eller återförvisa ärendet till förstainstansrätten för avgörande. Eftersom ärendet är färdigt för avgörande skall domstolen slutligt avgöra med vilket belopp JCB Service skall åläggas böter. Detta belopp fastställs till 30 864 000 euro.

Rättegångskostnader

245 Enligt artikel 122 första stycket i domstolens rättegångsregler skall domstolen, när överklagandet ogillas eller avvisas eller när överklagandet bifalls och domstolen avgör målet slutligt, besluta om rättegångskostnaderna. Enligt artikel 69.2 första stycket i samma rättegångsregler, som enligt artikel 118 i samma rättegångsregler skall tillämpas i mål om överklagande, skall tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats.

246 Kommissionen har yrkat att JCB Service skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom JCB Service har tappat målet, skall företaget förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna avseende huvudöverklagandet. Kommissionen har yrkat att JCB Service skall förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna avseende anslutningsöverklagandet och företaget skall således förpliktas att ersätta även rättegångskostnaderna avseende anslutningsöverklagandet.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

1) Överklagandet ogillas.

2) Europeiska gemenskapernas kommissions anslutningsöverklagande bifalls.

3) Punkt 2 i domslutet i Europeiska gemenskapernas förstainstansrätts dom av den 13 januari 2004 i mål T-67-01, JCB Service mot kommissionen, upphävs.

4) De böter som JCB Service åläggs enligt artikel 4 i kommissionens beslut 2002/190/EG av den 21 december 2000 om ett förfarande enligt artikel 81 i EG-fördraget (ärende COMP.F.1/35.918 — JCB) fastställs till 30 864 000 euro.

5) JCB Service skall ersätta rättegångskostnaderna i förevarande förfarande.

Underskrifter